

Suomen kestävän kasvun ohjelma

VASA 2 – Vahva sote Lapin hyvinvointialueelle

Hankesuunnitelma

Lapin hyvinvointialue

28.2.2023

(Muutoshakemus 15.5.2024/12.12.2024)

Euroopan unionin rahoittama –
NextGenerationEU

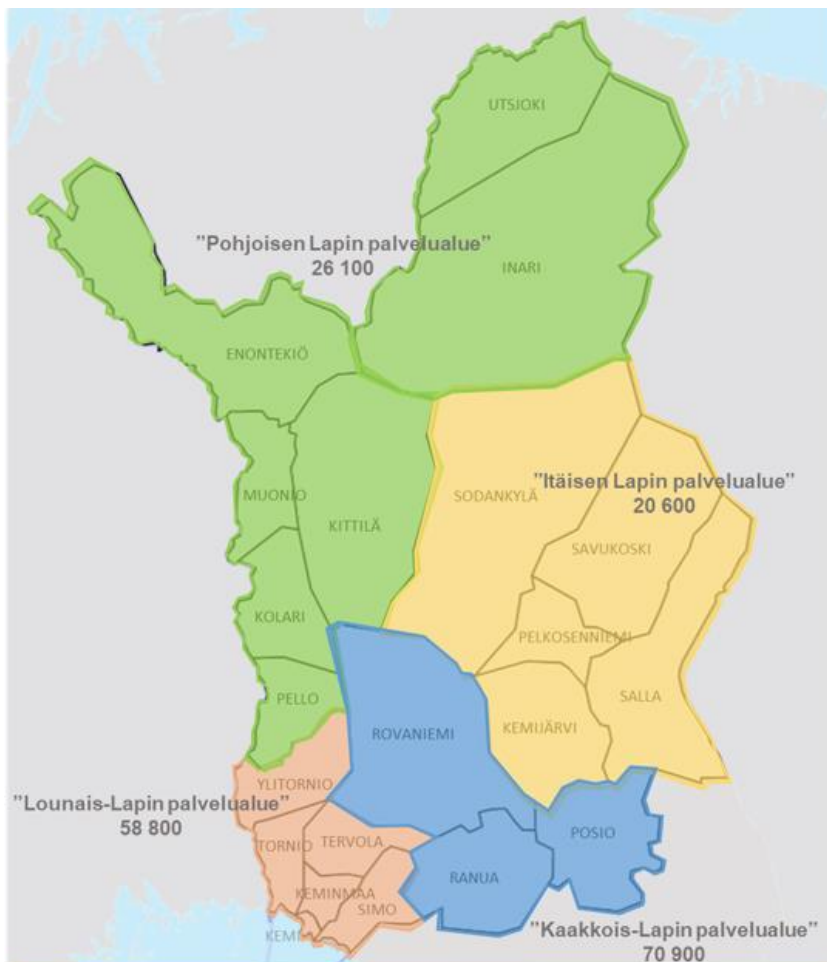
Sisällysluettelo

1 Hankkeen tarve.....	3
2 Kohderyhmä	7
2.1 Pilari 3 kohderyhmä	7
2.2 Pilari 4 kohderyhmä	7
3 Hankkeen päätavoitteet	8
4 Pilarit ja Investoinnit.....	8
4.1 PILARI 3: Työllisyysasteen ja osaamistason nostaminen kestävän kasvun vauhdittamiseksi	8
Ei toteuteta.....	8
4.2 PILARI 4: Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen saatavuuden vahvistaminen ja kustannusvaikuttavuuden lisääminen.....	8
4.2.1 Investointi 1: Edistetään hoitotakuun toteutumista sekä puretaan koronavirustilanteen aiheuttamaa hoito-, kuntoutus- ja palveluvelkaa	8
4.2.2 Investointi 2: Edistetään hoitotakuun toteutumista vahvistamalla ennaltaehkäisyä ja ongelmien varhaista tunnistamista	16
4.2.3 Investointi 3: Vahvistetaan sosiaali- ja terveydenhuollon kustannusvaikuttavuutta tukevaa tietopohjaa ja vaikuttavuusperusteista ohjausta	23
4.2.4 Investointi 4: Otetaan käyttöön hoitotakuuta edistävät palvelumuotoillut digitaaliset innovaatiot	25
5 Vaikutukset ja vaikuttavuus	30
5.1 Vaikutukset ja vaikuttavuus päätavoitteittain	30
5.2 Ihmisiin kohdistuvien vaikutusten ennakoarviointi	30
6 Rajaukset muihin kehittämishankkeisiin	31
7 Hankkeen hallinnointi.....	31
7.1 Hankkeen henkilöressit, toimijat ja organisoituminen.....	31
7.2 Hankkeen kustannukset	31
7.3 Viestintä	32
7.4 Seuranta ja arviointi	32
7.5 Riskit ja niihin varautuminen	32

1 Hankkeen tarve

Sosiaali- ja terveydenhuollon toimintaympäristö on parhaillaan suuressa muutoksessa hyvinvointialueiden toiminnan käynnistyessä vuoden 2023 alussa. Sosiaali- ja terveydenhuollon rakenteet ja johtaminen uudistuvat merkittäväällä tavalla. Tämä luo uudenlaisia vaatimuksia palveluiden ja toimintatapojen yhtenäistämiseksi ja järjestämiselle huomioiden digitalisaation mahdollisuudet sekä henkilöstön osaamisen tarpeet.

Lapin hyvinvointialue on jaettu neljään palvelualueeseen (Kuva palvelualueet väestömäärittäin), joissa pitää kehittää ja sopia yhdenmukaisista, asiakaslähtöisistä hoito- ja palveluketjuista heikommassa asemassa olevien asiakasryhmien osalta.

Lapissa kiireettömään hoitoon pääsyn toteutumisessa on kuntakohtaisia eroja ja kaikissa terveyskeskuksissa hoitoon pääsy ei toteudu seitsemän vuorokauden sisällä. Osa terveyskeskuksista on kehittänyt toimintaansa tarkastelemalla kiirevastaanottojen toimivuutta sekä kehittämällä pitkäaikaissairaiden hoitoa ottamalla käyttöön omalääkäri/omahoitajamallin sekä asiakaslähtöisen hoitosuunnitelman. Toiminnan kehittämisellä on ollut positiivisia vaikutuksia hoitoon pääsyyn ja hoidon jatkuvuuteen. Monialaisia toimintamalleja on kehitetty jo aiemmin eri hankkeissa (mm. Monialaisen yhteistyön ABC) ja monialaisen yhteistyön tarve on alueella todettu. Tulevaisuuden sote-keskushankkeessa on edistetty niin terveydenhuollon, että sosiaalihuollon prosessien kehittämistä ja toimintamallien käyttöönottoa. Yhteisten linjausten puuttuminen on hidastanut toimivien käytäntöjen laajentamista koko alueelle sekä integroitujen prosessien kehittämistä.

Vahva sote Lapin hyvinvointialueelle hankkeessa selvitettiin heikoimmassa ja haavoittuvassa asemassa olevien hoito-, kuntoutus- ja palveluvelan tilannetta Lapissa. Selvitys laadittiin pitkäaikaissairaiden, paljon palveluita tarvitsevien, päihde- ja riippuvuussairauksien, nuorten- ja nuorten aikuisten mielenterveysongelmien sekä vammaispalveluiden osalta. Selvityksessä huomioitiin saamenkieliset palvelut.

Pitkäaikaissairaat ja paljon palveluita tarvitsevat

Pandemiaselvitysten ja meneillään olevan kehittämistyön kautta tiedetään, että pitkäaikaissairaiden potilaiden hoidon vaikuttavuudesta ei alueella tiedetä tarkasti, eikä terveysriskejä tunnisteta riittävästi. Asiakasta pallotellaan ammatilliselta ammatilliselle. Terveyskeskuksilla ei ole avosairaanhoidossa systematiikkaa terveys- ja hyvinvointiriskien tunnistamiseen, vaikka vähintään 60 % väestöstä käyttää palvelua vuosittain. Pitkäaikaissairaiden hoito on jo aiemminkin perustunut säännöllisiin, mutta harvoin kontrolliin, joiden välissä potilas on omillaan. Lappilaiset kärsivät lähtökohtaisesti keskimääräistä selvästi enemmän tuki- ja liikuntaelinsairauksista ja tapaturmista. Sairastavuudessa jonkin verran koko maata korkeammalla tasolla ovat mielenterveyden vakavat häiriöt ja sepevaltimotauti.

Koronapandemian aikana osassa kuntia jo olemassa olevat yhteistyörakenteet rapautuivat koronapandemian vuoksi ja toisissa yhteistyön koettiin tiivistyneen esimerkiksi sosiaali- ja terveystoimijoiden välillä. Etävastaanotot, etäpalaverit ja sähköiset ajanvaraukset otettiin nopealla tahdilla käyttöön. Asiantuntijahaastatteluihin kävi kuitenkin ilmi, että kunnat ovat varsin eri tilanteissa digitaali- ja etäpalveluiden osalta. Toisaalla etävastaanotoista on luovuttu heti rajoitusten hellitettyä ja toisaalla koronarokotusajanvaraus antoi vauhtia sähköisten ajanvarauksien laajemmalle käytölle niin suomen kuin saamen kielillä. Etävastaanotot koettiin toimivammaksi mielenterveystyössä kuin somatiikassa.

Selvitykset osoittivat, että koronapandemian vuoksi on jouduttu perusterveydenhuollossa tekemään mittavia toimia erityisesti testauksen, jäljityksen ja rokotusten osalta. Osaa kuntia kuormitti Norjan ja Ruotsin rajatestaus. Resursseja koronatyöhön otettiin pitkälti perusterveydenhuollon avosairaanhoidosta (kuten terveyskeskus, neuvola, suun terveydenhuolto, kuntoutus). Monissa kunnissa kiireettömän toiminnan sulkua pyrittiin pitämään mahdollisimman lyhyenä. Ongelmana nähtiin monesti ihmisten passivoituminen eikä kiireettömään toimintaan hakeuduta vielä samalla intensiteetillä kuin ennen koronaa. Avohilmo tilastoissa korostuu sairaanhoitajien ja terveydenhoitajien osalta käyntimäärien nousu, joka selittyy koronapandemiaan viittaavilla toimilla. Joillakin alueilla olikin vaikeuksia edelleen tarjota esimerkiksi diabeteshoitajan vastaanottoaikoja, koska resurssit ovat vielä vahvasti kiinni koronan hoidossa. Ikäihmisistä tehdyt huoli-ilmoitukset lisääntyivät koronapandemian aikana ja ikäihmisiin kohdistui pandemian aikana varsin mittavat rajoitustoimenpiteet. Kotihoidon kuormituksen on koettu paikoin lisääntyneen ja ikäihmisten fyysisen toimintakyvyn koettiin heikentyneen.

Kuntouttavan toiminnan katkeaminen, vertaisryhmien loppuminen, toimintojen siirtyminen etäpalveluihin sekä peruspalveluiden heikentyminen ja etäkoulut ovat ajaneet henkilöt, joilla ongelmia on ollut jo aiemmin, vielä pahempaan kierteeseen. Selvitys osoitti, että heikoimmassa ja haavoittuvassa asemassa olevien asiakasryhmien hoito, palvelut ja kuntoutus toteutuvat eriarvoisesti maakunnan alueella ja palveluita ei ole riittävästi tarjolla, palvelujärjestelmä on pirstaleinen ja koordinointi on puutteellista tai epäselvää. Koronapandemian aikana sosiaali- ja terveydenhuollossa yhteistyön heikentyminen sekä järjestö- ja viranomaispalveluiden sulkeutuminen lisäsivät asiakkaan vastuuta itsestään entisestään. Koronapandemia korosti palveluiden rikkonaisuutta. Asiakkaiden tietovaje palveluista ja ihmisten haasteet ymmärtävät viranomaisten tekemiä tekstejä ja palvelukuvauksia sekä nopea digiloikka jättivät palveluiden ulkopuolelle heikommassa ja haavoittuvimmassa asemassa olevat asiakkaat. Sosiaalihuollon piirissä painetta aiheutti virastojen sulkutilat ja siirtyminen etäasiointiin sekä kuntoutustoiminnan tauotus. Sosiaalihuollossa erityisesti mielenterveys- ja päihdetyön hoitojonot viivästyttävät asiakkaiden asioiden etene- mistä. Myös sosiaalihuollon haastatteluihin korostui asiakkaiden ongelmien paheneminen ja monimutkaistuminen. Erityisen haavoittuvina nähtiin moniongelmaiset, monialaisista palveluista hyötyvät henkilöt, joilla ei ollut mahdollisuutta hyödyntää digipalveluita. Järjestötoiminnan hetkellinen sulkeutuminen iski myös voimakkaimmin näihin henkilöihin sekä ikäihmisiin.

Mielenterveyspalvelut ja koronan vaikutukset

Nuorten mielenterveyspalveluiden saatavuudessa on Lapissa kuntien välisiä eroja. Pienissä ja harvaan asutuissa kunnissa työntekijäresurssit ovat usein niukat, mikä tekee palvelujärjestelmästä erittäin haavoittuvan. Esimerkiksi koulupsykologi- ja kuraattoripalvelujen heikko saatavuus monissa kunnissa on vaikeuttanut puuttumista mielen- terveyden haasteisiin varhaisessa vaiheessa. Myös kuntoutuspsykoterapiaa on erityisesti syrjäseuduilla liian vähän saatavilla, mikä on luonut haasteita hoitopolkujen jatkuvuudelle. Nuorten kohtalainen ja vaikea ahdistuneisuus on lisääntynyt koronapandemian aikana merkittävästi useissa Lapin kunnissa. Etäkoulun sekä lähikontaktien vähenemisen vuoksi osa nuorista ja nuorista aikuisista eristäytyi kotiin ja putosi opinnoista. Nuorten pahoinvointi on selvityksen mukaan näyttäytynyt pandemian aikana muun muassa lisääntyneenä yksinäisyytenä, viiltelynä, uniongelmina, syömishäiriöoireina sekä arjenhallinnallisina haasteina. Etäkouluaikana joidenkin nuorten opinnoista suoriutuminen vaikeutui vuorokausirytmiiin liittyvien ongelmien ja pelaamisen vuoksi.

Lappilaiset nuoret ja nuoret aikuiset ovat hakeutuneet pandemian aikana aikaisempaa useammin perusterveydenhuollon avohoitokäynneille ahdistuneisuuden ja mielialaoireiden vuoksi. Myös erikoissairaanhoidon tarve kasvoi merkittävästi. Esimerkiksi nuorisopsykiatrian avohoitokäyntimäärät ovat olleet maan keskiarvoa korkeammat, ja vuonna 2021 psykiatrista osastohoitoa tarvitsi aikaisempaa useampi 13-17-vuotiaista nuorista. 18-24-vuotiaiden

nuorten aikuisten määrä laitoshoidossa väheni vuonna 2020, mutta lähti uudestaan nousuun vuonna 2021. Opiskeluterveydenhuollon resurssit ovat ainakin paikoitellen kohdentuneet aikaisempaa enemmän akuuttien mielen-terveydellisten haasteiden selvittelyyn. Tarve neuropsykiatriisiin selvittelyihin on osaltaan ruuhkauttanut mielenterveyspalveluja jo entuudestaan haastavassa tilanteessa. Tällä hetkellä suuri osa tutkimuksista ohjautuu erikoissairaanhoitoon.

Hoitoon pääsy on koronapandemian aikana vaikeutunut osassa palveluista lisääntyneen tuen tarpeen vuoksi. Nuoret ovat joutuneet odottamaan palveluihin pääsyä pidempään kuin aikaisemmin, eikä käyntiaikoja ole pystytty tarjoamaan aina tarpeen mukaisesti tarpeeksi tiiviisti. Rajoittamistoimien vuoksi myös kuntouttaviin palveluihin tuli katkoksia, mikä osaltaan vaikeutti jo ennestään oireilevien nuorten tilannetta. Hoidon jatkuvuutta haastoi myös peruutettujen vastaanottoaikojen lisääntyminen. Pandemian aikana vastaanottoajat peruuntuivat usein lievien flunssaoireiden vuoksi.

Pitkittyneet hoitoon pääsyajat sekä katkokset kuntoutuksessa puolestaan lisäsivät painetta muihin palveluihin. Kolmannen sektorin järjestöt ja hankkeet ovat pandemian aikana ottaneet aikaisempaa enemmän vastuuta oireilevien nuorten ja nuorten aikuisten tukemisesta. Erilaiset digitaaliset toimintaympäristöt ovat myös osittain korvanneet palveluvajetta. Koronapandemian vaikutukset nuoriin ovat näkyneet myös sosiaalihuollon palveluissa. Asiakasmäärät nuorten palveluissa kasvoivat voimakkaasti, ja asiakkuudet kouluissa ja oppilaitoksissa lisääntyivät.

Päihdepalveluiden tilannekuva ja koronan vaikutukset

Lapissa päihdeiden käyttö on yleistä ja tilastojen mukaan alkoholin käyttö on muuta maata korkeampaa. Päihteistä juuri alkoholin käyttö on yleisintä. Huumeiden käyttö on etenkin nuorilla, alle 25-vuotiailla, lisääntynyt. Lapin kunnissa päihde- ja riippuvuusasiakkaille tarjottavat palvelut on järjestetty hyvin eri tavoin ja palvelut ovat pirstaleisia, eikä niitä ohjata kokonaisuutena paikallisesti eikä alueellisesti. Lapin alueen päihde- ja riippuvuustilanteessa näkyy maantieteellisesti laaja alue, jossa kärjistettynä näkyvät kaksi keskeistä aluetta eroineen: Toisaalla on harvaan asutut väestöltään pienet kunnat, joissa alkoholin käyttö ja siitä johtuvat ongelmat korostuvat laittomia huumeita enemmän. Näissä kunnissa väestörakenne on vanhempaa kaupunkeihin verrattuna, jolloin alkoholin käytön ongelmat näkyvät etenkin ikääntyvien parissa. Toisaalla taas näkyy kaupunkien, etenkin Rovaniemen, Kemin ja Tornion, kasvava huumeiden käyttö ja siihen liittyvät ilmiöt. Näillä alueilla puhuttaa nuorten lisääntyvät huumeekokeilut ja myös lisääntyvä huumeiden riippuvuustasoinen käyttö. Luonnollisesti molempiin edellä mainittuihin alueisiin mahtuu kaikkea päihde- ja riippuvuuskenttään kuuluvia ilmiöitä.

Selvitykset nostivat esille myös selkeän aukon palvelujärjestelmässä koskien laitospalveluista päihdehoitoa ja kuntoutusta. Sen todettiin johtuvan suurelta osin Lapin päihdekliniikan lakkauttamisesta vuonna 2020. Laitos- ja erityistason palveluiden osalta puuttuvat yhtenäiset linjaukset.

Koronan aikana päihdepalveluita supistettiin ja asiakkuuksia katosi ja ohjautuminen tarvittaviin palveluihin ei toteutunut. Erityisen haavoittuvassa asemassa olevien (mielenterveysongelma, rikostausta, elämän hallinnan vaikeudet) ongelmat ovat monimutkaistuneet. Palveluiden saatavuuteen vaikuttavat myös päihdeongelmien tunnistamisen puute ja ongelman puheeksiottamisen vaikeus sekä osaavan resurssin vähyyys perustason palveluissa. Pienillä paikkakunnilla osaaminen on usein yksittäisen ammattilaisen osaamisen varassa. Nuorten päihdepalvelut ovat riittämättömät ja osaaminen ei ole näiltä osin ajan tasalla.

Vammaispalvelut ja koronan vaikutukset

Vammaisten palvelut ovat keskittyneet Lapissa isoimpiin kuntiin ja kaupunkeihin, joten välimatkat kunnissa asuvien vammaisten ihmisten ja palvelujen/ammattilaisten välillä ovat pitkät. Vuonna 2023 uusi vammaispalvelulaki vaikuttaa paljon vammaisten ihmisten palveluihin. Vammaisilla ihmisillä on ensisijaisena oikeutena käyttää yleisiä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluita, kuten valtaväestölläkin. Kuitenkin nämä palvelut ovat edelleen paikoin kovin esteellisiä ja vammaisten ihmisten saavuttamattomissa. Lapissa vammaisten ihmisten ohjautuminen raskaisiin palveluihin kevyiden sijaan on myös iso haaste, mikä näkyy tilastoissa korkeampina lukuina verrattuna muuhun Suomeen. Ensisijaisen lainsäädännön (Shl) hyödyntäminen vammaisten ihmisten palveluissa on tällä hetkellä

vähäistä, mikä nostaa kuntien kustannuksia huomattavasti, kun palvelut joudutaan myöntämään erikoislakien kautta. Perupalveluissa ei ole myöskään pystytty/ehditty varautumaan muutokseen.

Korona-ajan hoito-, palvelu- ja kuntoutusvelka näkyy heikentävästi erityisesti vammaisten ihmisten palveluiden saamisessa. Terveystieteiden tutkimusten etenemiset jätettiin tai tutkimuksiin ei päässyt, sekä näöntutkimusten viivästymisinä, terveystarkastusten keskeytymisinä, fyysisen toimintakyvyn muutoksina huonompaan. Näillä on ollut vakavia vaikutuksia vammaisten ihmisten terveyteen ja hyvinvointiin. Vastaavasti sosiaalipalveluissa vammais- ja vammaisten palvelutarpeen arvioinnit ja palvelusuunnitelmien päivitykset keskeytyivät sekä kuntoutuksen palvelut lopuivat. Työskentelyä jatkettiin puhelimitse ja etäyhteyksin. Etäyhteyksien (esim. etäterapia) soveltuvuus on ollut hyvin yksilöllistä. Vammaisten ryhmätoiminta ja vammaisten lapsien vanhempien vertaisryhmät olivat pitkään tauolla ja välttämättä vieläkin kaikki ryhmät eivät ole lähteneet pyörimään. Kuntoutuksen ja muun liikkumisen poistaminen arjesta näkyi nopeana toimintakyvyn laskuna kaikilla osa-alueilla; vammaisen ihmisen saattoi mennä todella huonoon kuntoon lyhyessäkin ajassa.

Neuropsykiatristen tutkimusten jonotilanne on näkynyt koko maan tilastoissa nousujohteisena käyränä jo vuosien ajan. Korona-aikana tilanne pahentui vielä entisestään sen vuoksi, että tutkimushenkilökuntaa jouduttiin siirtämään toisiin tehtäviin terveydenhuollossa. Jo alkuun pitkä jonotusaika kertautui entisestään. Henkilökohtaisessa avussa oli koronapandemian aikana suuria vaikeuksia Lapin alueella. Vammaiset ihmiset joutuivat lomauttamaan avustajansa pandemian alussa. Vammais- ja vammaisten palveluiden piiristä pudonneiden laajuutta korona-aikana ei pystytty arvioimaan.

Saamenkielisten palveluiden tilannekuva ja koronan vaikutukset

Lapin hyvinvointialueella järjestetään sosiaali- ja terveyspalveluita suomen lisäksi kolmella saamen kielellä. Saamenkieliset sosiaali- ja terveyspalvelut ovat yksi tapa, jolla alkuperäiskansa saamelaisien perustuslaillinen oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan toteutuu (731/1999, 17§). Saamenkielisistä palveluista Lapin hyvinvointialueella säädetään tarkemmin laissa sosiaali- ja terveyspalveluiden järjestämisestä (612/2021, 5§). Niukkojen työntekijäresurssien takia saamenkielisiä palveluita järjestetään osittain kuntarajat ja jopa valtioiden rajat ylittäen. THL:n arviointiraportissa (2021) todetaan, että Lapin hyvinvointialueelle siirtyvissä saamenkielisissä palveluissa on puutteita ja ne ovat erityisen haavoittuvia. Saamenkieliset palvelut ovat usein yhden työntekijän varassa, ja sama työntekijä voi vastata useammasta palvelukokonaisuudesta saamen kielellä. Tilanteen haavoittuvuus korostui koronapandemian aikana työntekijöiden poissaolojen ja koronaan liittyvien työtehtävien muutosten takia. Rajasulut vaikuttivat rajat ylittäviin saamenkielisiin palveluihin Suomen ja Norjan välillä sekä saamelaisyhteisön sosiaalisiin suhteisiin, kun rajojen yli ei päästy liikkumaan. Tämä näkyi kasvaneina palvelutarpeina, kun aiemmin hoivaa tarjonneet sukulaiset ja läheiset eivät pystyneet auttamaan heikossa ja haavoittuvassa asemassa olevia läheisiään. Koronapandemian vaikutukset korostuivat niissä saamenkielisissä palveluissa, joissa olisi tarvittu moniammatillista yhteistyötä, kuten esimerkiksi neuvonpalveluissa.

Digipalvelut

Sähköisesti sosiaali- ja terveyspalveluissa asiointien määrää (%) seurataan kansallisesti. Kansallinen tavoite on 35 prosenttia ja Lapin tilanne vuonna 2020 oli, että 27,3 prosenttia Lapin 20-vuotta täyttäneistä on asioinut sähköisesti sosiaali- ja terveyspalveluissa.

Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen (Poske) tukemana Lappiin on kehitetty Virtua.fi-portaali, joka koostuu yhteisen sähköisen sosiaali- ja terveyspalvelun. Palveluiden tuottajina toimivat Lapin kunnat ja kuntayhtymät, valtio, järjestöt, pk-yritykset sekä Poske. Virtua.fi palvelut tulevat käyttöön Lapin hyvinvointialueella.

Ekollega.fi-portaali on ammattilaisille kehitetty alusta, jossa ammattilaiset saavat tukea, tietoa ja konsultaatiota omaan työhönsä. Poske on vastannut Virtuaalisen sosiaali- ja terveyspalvelukeskuksen (virtua.fi) ja ammattilaisten sivuston (ekollega.fi) toiminnasta, ylläpidosta ja kehittämisestä. Virtua.fi-palvelut mahdollistavat kuntalaisille ja asiakkaille tietoturvallisen ja luotettavan tavan olla yhteydessä työntekijään tai organisaatioon. Sen kautta kuntalainen tai asiakas voi hoitaa omia tai läheisensä asioita, kysyä neuvontaa ja ohjausta (Chat), hoitaa asioitaan kunnan

työntekijän kanssa, välittää tietoa lomakkeella ammattilaiselle, tavata ammattilaisia etänä sekä arvioida omaa tilarannettaan. Kuntalainen tai asiakas voi käyttää palveluita mobiililaitteilla tai tietokoneella ilman erillisten ohjelmien asentamista. Palveluiden turvallisen käytön kannalta portaalin ytimen muodostavat asiakkaan vahva tunnistautumismenetelmä sekä tietoturvallinen tietojen välitys- ja tallennusjärjestelmä. Virtu.fi-portaalissa käytetään Suomi.fi-tunnistautumista, joka on julkishallinnon asiointipalveluiden yhteinen tunnistuspalvelu. Tunnistautuneen asiakkaan viestit tallentuvat OmaVirtuun, joka soveltuu sosiaali- ja terveystalouden palveluiden käyttöön. Työntekijät tunnistetaan käyttäjätunnus-salasanalla tai toimikortilla.

Omaolo ja Terveyskylä

Lapin hyvinvointialueella on käynnistetty vuoden 2021 aikana vaiheittain Omaolon käyttöönotto. Käyttöönotot jatkuvat vuonna 2022 Tulevaisuuden sote-keskus –hankkeen ja VASA-hankkeen tukemana. Tavoitteeksi on asetettu, että valtaosa Lapin alueen kunnista käyttää Omaolo-palveluita vuoden 2022 lopussa, lähinnä sen oirearvioita. Omaolo-palveluiden käyttö ja käytön laajentaminen sekä yhtenäisten prosessien ja toimintamallien kuvaaminen on vielä kesken ja toiminta ei ole vielä vakiintunutta. Omaolo-palveluita ei ole vielä saatavilla saamen kielillä.

Lapin sairaanhoitopiiri on aloittanut Digihoitopolkujen hyödyntämisen Terveyskylä-palvelun kautta. Tavoitteena on, että Lapin alueen väestö saa tarvitsemansa sosiaali- ja terveystalouden palvelut yhdenvertaisesti, helposti ja kynnyksettömästi sekä monikanavaisesti. Terveyskylä on yliopistosairaanhoitopiirien tuottama julkinen verkkopalvelu, joka tuo terveydenhuollon palveluja kaikkien ulottuville asuinpaikasta riippumatta. Terveyskylän palvelut sopivat erityisen hyvin elämänlaadun, oireiden ja elintapojen seuraamiseen sekä pitkäaikaisen sairauden kanssa elämiseen. Palvelut täydentävät perinteistä sairaalahoitoa. Omaolon ja Terveyskylän jalkauttaminen ja tunnettuuden lisääminen vaativat edelleen vuosina 2023-2025 työtä. Digitaalisten palveluiden jalkauttaminen vaatii myös ammattilaisten sekä esihenkilöiden osalta palvelun tuntemista. Omaolon käyttöönotto on saatu hyvin käynnistettyä, tulevina vuosina implementointi nousee keskeiseksi tehtäväksi. Digitaalisten palvelukanavien avulla voidaan edistää kansalaisten yhdenvertaisuutta saatavilla olevien palveluiden suhteen. Erityisesti pitkien välimatkojen vuoksi tämä on merkittävä tekijä Lapissa. Digitalisaation avulla palveluita voidaan myös yhdenmukaistaa sekä parantaa palveluiden saatavuutta. Digitaalisten palveluiden kehittämisessä huomioidaan asiakaslähtöisyys, alueen monikielisyys ja pyritään ehkäisemään digisyrjäytymistä.

2 Kohderyhmä

2.1 Pilari 3 kohderyhmä

2.2 Pilari 4 kohderyhmä

Investointi 1 kohderyhmä on haavoittuvassa asemassa olevat asiakasryhmät: Pitkäaikaissairaat ja paljon palveluita tarvitsevat, Päänteiden käyttäjät, kouluikäiset lapset, nuoret ja nuoret aikuiset, joilla on tunnistettuja tai vielä tunnistamattomia päihde- tai mielenterveysongelmia, vammaiset sekä ikääntyvät. Lisäksi Lapin hyvinvointialueella huomioidaan alkuperäiskansa saamelaiden haavoittuva asema.

Investointi 2 osion kohderyhmänä ovat kaikki lappilaiset, koska tässä investointiosassa tehdään suunnitelmaa monialaisen palvelukonseptin rakentamiseksi painopisteen ollessa ennaltaehkäisevässä työssä ja ongelmien varhaisen vaiheen tunnistamisessa sekä näissä tilanteissa tukemisessa. Erityisinä kohderyhminä eri toimintamallien kautta ovat syrjäytymisvaarassa olevat lapset ja nuoret, yleensä haavoittuvassa asemassa olevat, lähisuhdeväkivallan riskissä olevat, monisairaat ja paljon palveluita käyttävät sekä yksinäiset, joilla omaa tukiverkkoa ei ole.

3 Hankkeen päätavoitteet

Hankkeen tavoitteena on:

1. Sopia, rakentaa ja mallintaa heikoimmassa ja haavoittuvassa asemassa olevien asiakas- ja potilasryhmien hoito- ja palveluketjut sekä ennalta ehkäisevät toimintamallit hyvinvointialueen strategian ja uuden organisaation toiminnan tueksi.
2. Kehittää heikoimmassa ja haavoittuvassa asemassa olevien asiakas- ja potilasryhmien palveluita niin, että hoitoon ja palvelun piiriin pääsy nopeutuu ja pandemian aikana muodostunut hoito-, kuntoutus-, ja palveluvelka korjaantuu sekä turvataan hoidon ja palveluiden jatkuvuus
3. Ottaa käyttöön, kehittää ja laajentaa jo käytössä olevia monikanavaisia matalan kynnyksen digitaalisia palveluita.

Päätavoitteet jakautuvat alatavoitteisiin investoinneittain.

4 Pilarit ja Investoinnit

4.1 PILARI 3: Työllisyysasteen ja osaamistason nostaminen kestäväen kasvun vauhdittamiseksi

Ei toteuteta.

4.2 PILARI 4: Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen saatavuuden vahvistaminen ja kustannusvaikuttavuuden lisääminen

4.2.1 Investointi 1: Edistetään hoitotakuun toteutumista sekä puretaan koronavirustilanteen aiheuttamaa hoito-, kuntoutus- ja palveluvelkaa

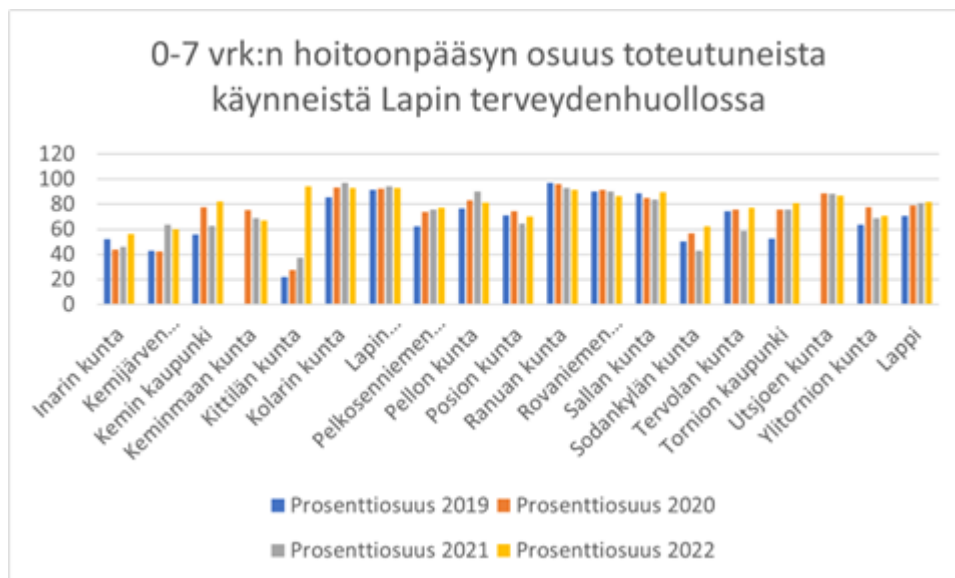
a) Heikossa ja haavoittuvassa asemassa olevien asiakas- tai potilasryhmien hoito-, kuntoutus- tai palveluvelan purku ja hoitoon ja palvelujen piiriin pääsyn parantaminen

Työpaketti 1: Pitkäaikaissairaiden ja paljon palveluita tarvitsevien hoitoon ja palveluiden piiriin pääsyn kehittäminen

Lapin hyvinvointialueen strategia ja strategian linjaamat palvelut ovat vasta muotoutumassa ja kokoa alueen yhtenäisiä toimintoja peruspalveluissa ei ole vielä olemassa. Lapin hyvinvointialueella strategiseksi läpileikkaavaksi teemaksi on nostettu vahvasti peruspalveluiden ja ennaltaehkäisyn vahvistaminen.

Tilannekuva vaihtelee ns. koronavelan suhteen alueelle kuntien välillä ja velan muodostumiseen ovat vaikuttaneet mm. sote-palveluiden prosessien toimivuus, asiakkuuksien tunnistaminen ja monialainen yhteistyö, ohjautuvuus oikeanlaisiin palveluihin sekä henkilöstötilanne. Hoitoon ja palvelun piiriin pääsyä ei säännön mukaisesti seurata alueella ja yhtenäisiä seurantamittareita ei ole sovittu. Osa terveyskeskuksista on kehittänyt toimintaansa ja ottanut vaikuttavia seurantamittareita käyttöön.

Covid19-pandemian aiheuttaman hoito-, kuntoutus-, ja palveluvelan korjaamiseen pitkäaikaissairaiden ja paljon palveluita tarvitsevien asiakasryhmien osalta edellyttää hyvinvointialueelle muodostuville neljälle palvelualueelle perustason palveluiden ja sote-keskuspalveluiden mallintamisen. Hoito- ja palveluketjuissa kuvataan strategian

Lähde: THL:n tietokantaraportit.

toteuttamiseksi tarvittavat yhtenäiset sote-keskuksen prosessit ja toimintamallit sekä sovitaan toiminnan seuranta- ja arviointimittarit. Digitaalisia asiointi- ja yhteydenottokanavien käyttöönottoa laajennetaan osana hoito- ja palveluketjutyötä huomioiden digipalveluiden katveeseen jäävät asiakkaat. Saamenkielisten ja kulttuurinmukaisten palveluiden prosessien ja toimintamallien mallintamisessa otetaan huomioon saamenkielisten palveluiden koordinaatio koko alueen tasolla ja valtioiden rajat ylittävä yhteis-

työ.

Tavoite

Työpaketin tavoitteena on sopia pitkäaikaissairaiden, paljon palveluita tarvitsevien hoitoon ja palvelun piiriin pääsyn prosessit ja toimintamallit. Tavoitteena on parantaa hoidon saatavuutta sekä jatkuvuutta ottamalla käyttöön hoidon jatkuvuusmalli viidessä Lapin hyvinvointialueen oman palvelutuotannon terveyskeskuksissa ja tukea mallin käyttöönottoa ja juurtumista kahdeksassa terveyskeskuksessa, joissa malli on jo käytössä.

Hoidon jatkuvuusmalli otetaan käyttöön Pellossa, Ranualla, Kemijärvellä, Ylitorniolla ja Simossa ja mallin käyttöönottoa tuetaan edelleen Ivalossa, Kolarissa, Kittilässä, Rovaniemellä, Sodankylässä, Muoniossa ja Enontekiöllä, sekä Sallassa. Mallia käyttöönottaneissa terveyskeskuksissa seurataan sekä arvioidaan mallin vaikutuksia ja kehitetään mallia edelleen tukemalla moniammatillisen yhteistyön muodostumista (sosiaalityö, mielenterveyspalvelut, kuntoutus ja kotihoito) sekä tarkastelemalla toimintaa jatkuvan kehittämisen mallilla. Terveyskeskukset tukevat toisiaan kehittämisen aikana sekä seuraavat toiminnan vaikuttavuutta (ks. vaikutukset).

Sosiaalihuollon palveluiden kehittämisessä jatketaan siitä mihin jäätin tulevaisuuden sote-keskuskehittämistyössä. Sovitaan käytännöt palvelutarpeen arvioinnin osalta esihenkilöstön kanssa ja kehitetään ensiarvioinnin toimintamallia koko Lapin hyvinvointialueen neljällä palvelualueella osana suunnitelmallista sosiaalityön prosessia. Asiakkaiden osallisuus ja kehittäjäasiakastoiminta integroidaan osaksi kehittämistyötä.

Tavoite on sovittujen prosessien mukaisesti kehittää palveluita ja palveluiden jatkuvuutta sekä ottaa käyttöön vaikuttavaksi todettuja toimintamalleja, jotta 7 vuorokauden sisällä kiireettömään hoitoon pääsyyn toteutuminen nousee 66 % 2/2024 mennessä ja 80 %:n 2/2025 mennessä.

Toimenpiteet

- Hoito- ja palveluketjujen valinta ja kuvaaminen (sepelvaltimotautipotilaan hoitoketju)
- Terveyskeskusten henkilöstölle järjestetään kehittämisspäiviä/työpajoja ja laaditaan yhdessä konkreettiset suunnitelmat mallin paikallisesta toteutuksesta
 - Terveysasemakohtaisten kehittäjätiimien perustaminen
 - Terveysasemakohtaisten kehittämissuunnitelmien laatiminen
 - Henkilöstön työnkuvien läpikäyminen (omalääkäri ja omahoitaja)
 - Monialaisten tiimien yhteistyökäytäntöjen sopiminen (omatiimi)
 - Suun terveydenhuollon valmennukset ja työpajatyöskentely hoidon saatavuuden parantamiseksi

- Terveysaseman ammattilaiset ja väestö jaetaan hoidon jatkuvuusmallin mukaisiin pienempiin tiimeihin
- Mallinnetaan hoidon jatkuvuusmalli ja digitaalisten palveluiden rooli osana mallia yhdessä terveyskeskusten henkilöstön kanssa
- Digitaalisten ratkaisuiden perehdyttäminen ja osaamisen varmistaminen henkilöstölle
- Digitaalisten ratkaisuiden käyttöönotto ja tuki hoidon jatkuvuusmallin ammattilaisille kaikissa terveys
 - Älykäs hoidontarpeen arviointi ja chat
 - PEF ja INR-etämittaukset
- Tarkennetun viestintäsuunnitelman laatiminen hankkeen käynnistyessä sisältäen:
 - Hoidon jatkuvuusmallin kehittämistoiminnan käynnistämisen ja jatkamisen viestinnän aloittaminen henkilöstölle (johtava lääkäri ja hoitotyön johtaja)
 - Kehittämistoimien tuesta ja etenemisestä viestiminen ammattilaisille ja sidosryhmille (hankeresurssi)
 - Hoidon jatkuvuusmallin ja digitaalisten ratkaisuiden käynnistymisestä ja toiminnasta viestiminen asiakkaille (Laphan viestintäyksikkö)
- Ensiarvointipilotin suunnittelu ja toteutus osana palvelutarpeen arviointiprosessia ja suunnitelmallista sosiaalityön prosessia neljällä eri palvelualueella sosiaalipalveluissa, sekä arviointi
- Terveystuon sosiaalityön selvitys lapin hyvinvointialueella osana monialaisten yhteistyön tarpeen kuvaamista
- Asiointikanavien sopiminen ja kuvaaminen terveys- ja sosiaalipalveluissa
- Päivystysapupalvelun käyttöönoton tuki
- Digitaalisten asiointikanavien käyttöönoton laajentaminen ja käyttöönoton tuki hoito- ja palveluketjutyön osana (yhteydenottokanavat terveyskeskukseen, älykäs hoidon tarpeen arviointi, chat, oirearviot, huoli-ilmoitukset sosiaalipalveluihin jne. Omaolo-palveluun liittyen Lapin hyvinvointialue on irtisanonut sopimukset, joten sen kehittämisestä luovutaan)
- Seurannan ja arvioinnin sopiminen ja kuvaaminen (seurantamittarit toimintayksikkötasolla sis. hoitoon pääsy/palveluiden piiriin pääsyn seuraaminen, asiakaspalaute, toimintayksiköiden tiedolla johtaminen)
- Valittujen toimintamallien käyttöönotto palvelualueiden terveyskeskuksissa ja sosiaalipalveluissa hankkeen tukemana
- Vakiinnutetaan investointi 2:ssa pilotoitu Arkeen Voimaa (Chronic Disease Self-Management Program, CDSM) -toimintamalli osaksi pitkäaikaissairaiden hoitoon kehitettävää yhtenäistä ohjeistusta (hoidon jatkuvuusmallin käyttöönotto terveysasemilla Lapissa).

Tuotokset

- Pitkäaikaissairaiden (sepelvaltimotautipotilaan hoitoketju mallinnettu ja sen käyttöönotosta sovittu)
- Hoidon jatkuvuusmalli käyteenotettu
- Hoitoon pääsyn/ palvelun piiriin pääsyn nopeutuminen

Aikataulu

- Vuonna 2023 hoito- ja palveluketjujen sopiminen ja kuvaaminen
- Vuonna 2024 hoito- ja palveluketjujen käyttöönotto ja toiminnan seurantamittareiden käyttöönotto, toimintamallien sopiminen ja kuvaaminen jatkuu
- Hoidon jatkuvuusmallin käyttöönotto 1.5.2024-31.12.2025
- Vuonna 2025 hoito- ja palveluketjujen käyttöönotto ja toiminnan seurantamittareiden käyttöönotto, toimintamallien sopiminen ja kuvaaminen jatkuu

Kustannusarvio: 2 444 099€

Mittarit: Hoitoon ja palveluiden piiriin pääseminen (kiireettömään hoitoon pääsy), kuvatut hoito- ja palveluketju/toimintamallit, seurantamittarit on sovittu hoito- ja palveluketjuissa ja käyttöön otettu (mm. hoitoon pääsy, henkilöstötyytyväisyys, asiakaspalaute) toimintamallien käyttöönotto ja juurtuminen palvelualueilla

Työpaketti 2: Mielenterveys- ja riippuvuuspalveluiden kehittäminen

Koronapandemian aikana mielenterveyspalveluiden tarve on merkittävästi kasvanut Lapissa. Selvitykset osoittivat, että nuorisopsykiatrian avohoitokäynnit ovat maan keskiarvoa korkeammat, eikä perusterveydenhuollossa, eikä koulu- ja opiskeluterveydenhuollossa pystytty riittävästi vastaamaan mielenterveyspalveluiden palvelutarpeeseen. Palvelukokonaisuus on hajanainen ja resurssit ovat paikoin niukat, eritoten pienissä ja harvaan asutuissa kunnissa. Matalan kynnyksen palveluita on tarjolla, mutta ensimmäisen kontaktin jälkeen jonotetaan hoitoon.

Lapin kunnissa päihde- ja riippuvuusasiakkaille tarjottavat palvelut on järjestetty hyvin eri tavoin ja palvelut ovat pirstaleisia, eikä niitä ohjata kokonaisuutena paikallisesti eikä alueellisesti. Koronan aikana päihdepalveluita supistettiin ja asiakkuuksia katosi ja ohjautuminen tarvittaviin palveluihin ei toteutunut. Erittäin haavoittuvassa asemassa olevien ongelmat ovat monimutkaistuneet. Pienillä paikkakunnilla osaaminen on usein yksittäisen ammattilaisen osaamisen varassa. Selvitys toi ilmi, että nuorten päihdepalvelut ovat riittämättömät ja osaaminen ei ole näiltä osin ajan tasalla.

Yhtenäiset mallit ja niiden käyttöönotto edistävät koronapandemian aiheuttaman hoito-, kuntoutus- ja palveluvelan purkaa sekä heikoimmassa- ja haavoittuvassa asemassa olevien asiakasryhmien yhdenvertaisia palveluita.

Tavoite

- Vahvistaa perustason mielenterveys- ja päihdepalveluita hoitoon pääsyn ja palvelun piiriin pääsyn turvaamiseksi.
- Vahvistaa koulu- ja opiskeluterveydenhuollon matalan kynnyksen palveluita sekä nuorten ja nuorten aikuisten mielenterveyspalveluita
- Selkiytetään neuropsykiatrista palvelupolkua
- Vahvistaa saamenkielen ja kulttuurinmukaisia mielenterveyspalveluita koulu- ja opiskeluterveydenhuollossa
- Vahvistaa saamenkielen ja kulttuurinmukaisia neuropsykiatrisia palveluita
- Vahvistaa perustason päihde- ja riippuvuuspalveluita sekä mallintaa koordinoitu tuki laitosmuotoisiin palveluihin ohjautumisesta
- Vahvistaa perustason psykososiaalisten menetelmien käyttöä kaikille ikäryhmille
- Vahvistaa verkkopohjaisen tarina-auttamisen (Zoturi) keinoin palveluiden piiristä pudonneiden tavoittamista ja ohjautumista palveluiden piiriin
- Tuetaan ja vahvistetaan ammattilaisten osaamista hoito- ja palveluketjun eri vaiheissa sekä monikanavaisten palveluiden käyttöönotossa (mm. Yhteydenottolomakkeet, chat, zoturi, pyydä apua palvelu)
- Lisätään asiakasosallisuutta palveluita kehitettäessä

Toimenpiteet:

- Perustason mielenterveyspalveluiden hoito- ja palveluketjujen kuvaaminen, hoidon porrastus ja vaadittava osaaminen eri palveluissa, ohjeet lähetekäytännöistä sekä ammattilaisten väliset konsultaatiokäytännöt
- Matalan kynnyksen mielenterveyspalvelujen kuvaaminen koulu- ja opiskeluterveydenhuollossa ja palveluiden integrointi osaksi perheiden palveluita
- Nuorten ja nuorten aikuisten mielenterveyspalveluiden hoito- ja palveluketjun kuvaaminen,
- Saamelaisten nuorten ja nuorten aikuisten matalan kynnyksen mielenterveyspalveluiden kuvaaminen koulu- ja opiskeluterveydenhuollossa ja palveluiden integrointi osaksi perheiden palveluita ja alueen saamenkielisten ja kulttuurinmukaisten palveluiden kokonaisuutta
- Vahvistetaan neuropsykiatristen häiriöiden tunnistaminen, tutkimista, sekä hoitoon ohjautumista ja osaamisen vahvistaminen
- Saamenkielisten neuropsykiatristen häiriöiden hoito- ja palveluketjun kuvaaminen ja integrointi osaksi alueen saamenkielisten ja kulttuurinmukaisten palveluiden kokonaisuutta
- Verkkopohjaisen tarina-auttamisen käyttöönottoprosessin ja palveluohjauksen mallintaminen, palvelun pilotointi
- Alueellisten riippuvuuspalveluiden hoito- ja palveluketjun kuvaaminen
- Laitosmuotoisten päihdepalveluiden keskitetyn koordinaation mallintaminen ja alueellisen tuen järjestäminen
- Mielenterveys- ja päihdepalveluissa käytettävien asiointikanavien sopiminen ja kuvaaminen

- Digitaalisten asiointikanavien käyttöönoton laajentaminen ja käyttöönoton tuki hoito- ja palveluketjutyön osana
- Seurannan ja arvioinnin sopiminen ja kuvaaminen (seuratamittarit toimintayksikötasolla sis. hoitoon pääsy/palveluiden piiriin pääsyn seuraaminen, asiakaspalaute, toimintayksiköiden tiedolla johtaminen)
- Prosessien ja toimintamallien työstäminen ja kuvaaminen (sis. viusalisointi ohjeineen)
- Toimintamallien implementointi- ja käyttöönottosuunnittelu, johtamisen tuen suunnittelu esimiehille
- Toimintamallien käyttöönotto palvelualueilla hankkeen tukemana

Tuotokset

Työn tuloksena Lapin hyvinvointialueella on sovittu käyttöönotettavista ja juurrutettavista toimintamalleista mielen-terveys- ja päihdepalveluissa. Yhtenäiset hoito- ja palveluketjut on kuvattu. Perustason mielen-terveys- ja päihde- palvelut on kuvattu ja mallinnettu:

- Kuvaus koulu- ja opiskelijaterveydenhuollon matalan kynnyksen ennalta ehkäisevistä palveluista ja mie- lenterveyspalveluista, sisältäen ohjeet ammattilaisille/ saame hoito- ja palvelupolku
- Perustason mielen-terveyspalveluiden kuvaus ja hoidon porrastus
- Päihdepalveluketju, sisältäen ohjeet ammattilaisille
- Laitosmuotoisten päihdepalveluiden koordinointi ja tuki on mallinnettu, tuki käynnistetty
- Seurantamittarit palveluketjuissa on sovittu
- Matalan kynnyksen asiointikanavat ja palveluohjaus on sovittu ja palveluita on käyttöönotettu
- Neuropsykiatrisiin tutkimuksiin ohjautuminen on mallinnettu ja osaamista on vahvistettu/ saamekielisiin palveluihin ohjautuminen on kuvattu

Tarina-auttamisen verkkopohjainen palvelu on käyttöönotettu ja palveluohjaus on käynnistetty valituilla pilottialu- eilla.

Digitaalisia asiointikanavia, hoidon tarpeen arviointityökaluja sekä asiakkaiden oma-apupalveluita on käyttöön otettu osana mielen-terveysprosesseja (sähköinen yhteydenottolomake, huoli-ilmoitus, pyydä apua-palvelu, tera- pianavigaattori, nettiterapiat).

Psykososiaalisia menetelmiä on käyttöönotettu perustasolla.

Aikataulu:

- Vuonna 2023 koulu- ja opiskeluterveydenhuollon matalan kynnyksen mielen-terveyspalveluiden mallinta- minen, nuorten ja nuorten aikuisten mielen-terveyspalveluiden mallintaminen ja kehittäminen, päihdepal- veluketjun mallintaminen ja kuvaaminen
- Vuonna 2023 mielen-terveyspalveluiden kokonaisuuden kuvaaminen, Perustason psykososiaalisten me- netelmien tuki, lasten, nuorten ja nuorten aikuisten mielen-terveys- ja päihdepalveluiden kehittäminen
- Vuonna 2024 - 2025 Hoito- ja palveluketjujen tuettu käyttöönotto Lapin hyvinvointialueella, psykososiaa- listen menetelmien tuki

Kustannusarvio: 1 903 897€

Mittarit: Hoitoon ja palveluiden piiriin pääsy, Kuvatut hoito- ja palveluketju/toimintamallit, sovitut seuranta- ja arvi- ointimittarit (mm. hoitoon pääsy, asiakaspalaute, etäasioinnin käyttö/tarina-auttamisen käyttö lkm), toimintamallien käyttöönotto ja juurtuminen palvelualueilla

Työpaketti 3. Vammaisten palveluiden kehittäminen

Lapin vammaispalvelutyöryhmän arvion mukaan vammaispalveluja tarvitsevia asukkaita on Lapin hyvinvointialu- eella noin 6500 - 7500 asukasta. Vammaisten palvelut ovat keskittyneet lapissa isoimpiin kuntiin ja kaupunkeihin,

joten välimatkat lapin kunnissa asuvien vammaisten ihmisten ja palvelujen/ammattilaisten välillä ovat pitkät. Pie-nissä lapin kunnissa vammaisten palvelut ovat yksittäisten asiantuntijoiden varassa. Vammaisilla henkilöillä pitää olla mahdollisuus saada sosiaali- ja terveydenhuollon peruspalvelut lähellä asuinympäristöään. Peruspalveluiden henkilöstön osaamista pitää vahvistaa ja varmistaa hyvinvointialueen eri palvelualueiden sote-keskuksessa. Lapissa vammaisten ihmisten ohjautuminen raskaisiin palveluihin tai viimesijaisiin sosiaalihuollon erityispalveluihin tai erikoisairaanhoidon palveluihin kevyiden sijaan, on myös iso haaste, mikä näkyy tilastoissa korkeampina lu-kuina verrattuna muuhun Suomeen. Ensisijaisen lainsäädännön (Shl) hyödyntäminen vammaisten ihmisten pal-veluissa on tällä hetkellä vähäistä, mikä nostaa kuntien kustannuksia huomattavasti, kun palvelut joudutaan myön-tämään erikoislakien kautta. Tämän lisäksi vammaisten henkilöiden oikeus saada yhdenvertaisesti perustason palveluita laaja-alaisesti, ei toteudu lain edellyttämällä tavalla. Peruspalveluissa ei ole pystytty/ehditty varautumaan muutokseen.

Lapin hyvinvointialue on sitoutunut olemaan mukana YTA-alueitasoisessa matkapalvelukeskuksen kehittämis-työssä.

Tavoite: Tavoitteena on mallintaa ja sopia vammaisten palvelut osaksi sote-keskuksen palveluita. Lisäksi raken-netaan ja sovitaan, miten osaamisen tuen malli saadaan perustyön ja -palveluiden rinnalle, silloin kun on tarve vammaispalveluiden erityisosaamiselle. Vahvistetaan perustason ja -palveluiden osaamista sote-keskuksissa. Ke-hitetään palvelutarpeen arviointiprosessia erityispalveluiden osalta.

Toimenpiteet:

- vammaisten hoito- ja palveluketjun mallintaminen ja pilotointi osana sote-keskuspalveluita Kaakkoisen palvelualueen sote-keskuksessa
 - toimijoiden kokoaminen ja käytännön työskentelystä sopiminen
 - asiakkaat ja heidän läheiset mukana mallin työstämisessä
 - mallin läpikäyminen ja arviointi (vammaisten palvelu- ja hoitoprosessit, ammattilaisten työnjako, ohjeet yhteistyölle, ennalta ehkäisevästä työstä sopiminen, sovitaan osaamisen tueksi tarkoitetun jalkautuvan tiimin prosessista)
 - mallin seuranta ja arviointi
- vahvistetaan ammattilaisten osaamista peruspalveluissa (koulutukset ja valmennukset)
- jalkautuva tiimimallin rakentaminen peruspalveluiden tueksi (lääkäri, hoitaja, sosiaalityöntekijä) ja konsul-taatiokäytännöistä sopiminen
- palvelutarpeen arviointiprosessin mallintaminen ja sopiminen sosiaalihuollon erityispalveluiden / vam-maispalveluiden osalta
 - vammaisten hoito- ja palveluketjun toimintamallin implementointi- ja käyttöönotto koko hyvinvoin-tialueella hankkeen tukemana (johtamisen tuen suunnittelu esimiehille)

Tulokset: Lapin hyvinvointialueella on toimintamalli vammaisten palveluiden kokonaisuudesta osana sote-kes-kuksen työtä, jossa vammaiset saavat tarvittavan hoidon, tuen ja palvelut osana peruspalveluita. Peruspalveluiden ja osaamisen tueksi on jalkautuva tiimi, joka tukee ja auttaa vaativissa ja erityisosaamista vaativissa asiakastilan-teissa. Alueella on selkeä ja toimiva palvelutarpeen arviointiprosessi erityispalveluiden osalta.

Kustannusarvio: 256 387€

Aikataulu: 2023-2024

Mittarit: Hoito- ja palveluketju on kuvattu ja käytössä sote-keskuksissa eri palvelualueilla. Jalkautuvan tiimin malli toimii sote-keskuksissa ja palvelualueilla. Valmennuksiin osallistujat (lkm).

Työpaketti 4: Ikäihmisten palveluiden kehittäminen

Kotihoidon ja palveluasumisen toimintamallit ikääntyvien palveluissa vaihtelevat Lapin hyvinvointialueella. Sään-nöllisen kotihoidon asiakkaiden määrä on kasvanut viime vuosina. Tiukat rajoitustoimenpiteet koronan aikana ovat laadittujen selvitysten mukaan aiheuttaneet lisäpalveluiden tarjoamisen tarpeen ja huoli ikääntyvien tilanteesta on kasvanut. Huoli-ilmoitusten määrä ikääntyvien tilanteesta on lisääntynyt.

Kotona asumisen tueksi ja ikääntyvän oikea-aikaisen hoidon ja palvelun takaamiseksi on tarpeen mallintaa ikääntyvien hoito- ja palveluketju kotihoitoon ja asumispalveluihin, jotta palveluita voidaan tarjota laadukkaasti ikääntyvien lähipalveluina. Terveystuon palveluiden tarjoaminen kotiin edistää ikääntyvien hoidon ja palveluiden toteutumista ja vähentää iäkkäiden henkilöiden ohjautumista eri sosiaali- ja terveystuon palveluihin koordinoimattomasti.

Tavoite: Tavoitteena on kuvata ja mallintaa ikääntyvien palveluissa terveystuon ja sosiaalipalveluiden välinen yhteistyö ja työn tekemisen mallit (lääkärintarkastukset, hoitoneuvottelut, palvelu- ja hoitosuunnitelmat, ikääntyvien määräaikaisterveystarkastukset (kotihoito, palveluasuminen), ammattilaisten väliset konsultaatiokäytännöt sekä ammattilaisten tehtäväkuvien täsmentäminen (mm. hoidolliset toimenpiteiden toteuttaminen kotihoidossa, lääkärikonsultaatiot)

Toimenpiteet:

- Hoito- ja palveluketjun kuvaamisen käynnistäminen
 - toimijoiden kokoaminen ja käytännön työskentelystä sopiminen (toimialajohtajat, vastuualuejohtaja ja palvelualuepäälliköt, keskeiset asiantuntijat ja ammattilaiset)
- Toimintamallien läpikäyminen ja arviointi (Ikääntyvien hoitoprosessit, ammattilaisten työnjako ja ohjeet yhteistyölle, ennalta ehkäisevästä työstä sopiminen)
- Seurannan ja arvioinnin sopiminen ja kuvaaminen (seurantamittarit toimintayksikötasolla)
- Hoito- ja palveluketjun työstäminen ja kuvaaminen (sis. visuaalisointi ohjeineen)
- Hoito- ja palveluketjun implementointi- ja käyttöönottosuunnittelu, johtamisen tuen suunnittelu esimiehille
- Toimintamallien käyttöönotto palvelualueilla hankkeen tukemana (osaamisen vahvistaminen)

Tulokset: Toimintamalli terveystuon, kotihoidon ja palveluasumisen yhteistyöstä ikääntyvien hoidon järjestämiseksi

Kustannusarvio: 256 387 €

Aikataulu: 2023-2024

Mittarit: Hoito- ja palveluketju, toimintamallit, mallien käyttöönotto, koulutukset/valmennukset

b) Erikseen määriteltyjen digitaalisten toimintamallien käyttöönotto ja jalkauttaminen

Työpaketti 1: Virtu.fi palveluportaalien käyttöönoton laajentaminen ja juurruttaminen

Virtu.fi palvelut tarjotaan tällä hetkellä kuntakohtaisesti. Kunnat, kuntayhtymät, järjestöt ja muutama yksityinen palveluntuottaja tarjoavat kuntalaisille sosiaali- ja terveystuon palveluita. Vuoden 2022 aikana palveluiden sisältöjä on yhdenmukaistettu (esim. sosiaalisen tuen tarpeesta oleva yhteydenottolomake on samanlainen joka kunnassa, missä se on käytössä). Seuraava vaihe Virtu.fi laajentamisen osalta on viedä palvelut osaksi hyvinvointialueen palvelualueita ja toimintayksiköitä. Digitaalisten palveluiden kehittäminen on Lapin hyvinvointistrategian linjauksia.

Tavoitteet: Laajentaa ja juurruttaa Virtu.fi palvelut Lapin hyvinvointialueen asiakkaiden ja ammattilaisten käyttöön palvelualueittain ja toimintayksiköittäin, huomioiden saamenkieliset palvelut.

Toimenpiteet:

- Virtu.fi palveluiden (yhteydenottokanavat, neuvonta ja ohjaus, tiedonvälitys, eri palveluiden tuottaminen) käyttöönototuki ammattilaisille ja kansalaisille
- Virtu-palveluvalikkoa muutetaan vastaamaan uudistuvaa palvelurakennetta (muutostarve: hyvinvointialue ja sen neljä palvelualueita, joiden alle nykyisten kuntien sote-palveluiden ja kuntayhtymien palvelut ja työntekijät alueella sijoittuvat).

- Tehdään tarvittavat muutokset tietorakenteeseen (CSAMhealth S7, CodeServer (PTV), LifeRay-julkaisujärjestelmä)
- Kehitetään palveluiden haku myös sisältöperusteisesti ja palvelun toiminnallisuuksien mukaisesti
- Palveluiden yhtenäistämistä ja käyttöönoton tukea Lapin alueella jatketaan strategisten linjausten mukaisesti
 - Osana hoidon jatkuvuusmallia tuetaan digitaalisten palveluiden yhdenmukaistamista: mm. digitaalinen sotekeskus: omalääkäri ja omahoitajamalli osana digitaalista sote-keskusta ja älykäs hoidon tarpeen arviointi.

Tuotokset:

- Palveluportaali uusiutuu kehittyvän hyvinvointialueen palvelumuutosten mukaisesti
- Palveluportaalin uudistetun hakutoiminnallisuuden myötä palveluiden löytäminen helpottuu.
- Palveluiden "tuottaja" vaihtuu kuntien sote-palveluiden osalta hyvinvointialueen/ palvelualueen / toimintayksikön mukaiseksi (digitaalisesti työskenteleviä sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisia)

Aikataulu: 2023–2025

Kustannusarvio: 340 615€

Mittarit: palveluiden käyttömäärät, käyttöönotetut palvelut

Työpaketti 3. Terveyskylän levittäminen ja juurruttaminen

Pitkäaikaissairauksien hoitoprosessien yhtenäistämistä alueella voidaan edistää ja sujuvoittaa digihoitopolkujen avulla. Perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon yhteiskäyttöpolkujen avulla moniammatillinen yhteistyö potilaan kokonaisvaltaisessa hoidossa tulee sujuvammaksi. Digitalisaation avulla palveluita voidaan myös yhdenmukaistaa sekä parantaa palveluiden saatavuutta. Digipalveluiden kehittämisessä huomioidaan asiakaslähtöisyys ja saamenkielisyys ja pyritään ehkäisemään digisyrjäytymistä.

Tavoite: Terveyskylän digihoitopolkujen käytön laajentamaan ja jalkauttamaan perusterveydenhuoltoon.

Toimenpiteet:

- Kehitetään ja pilotoidaan vähintään yksi digihoitopolku pitkäaikaissairaille sekä paljon palveluita tarvitseville valituille potilas / asiakasryhmille (esimerkiksi diabetes, erilaiset sydänperäiset sairaudet, tuki- ja liikuntaelinsairaudet) perusterveydenhuollosta alkavaksi yhteispoluksi erikoissairaanhoidon kanssa
- Digihoitopolkujen kehittämisen jatkaminen Yta-alue yhteistyössä (hoitopolut, jotka kulkevat perusterveydenhuollon, erikoissairaanhoidon ja yliopistosairaalassa tapahtuvan hoidon läpi)
- Ohjataan potilaita eri kanavien kautta Terveyskylän ja Mielenterveystalon itsehoito-ohjelmiin sekä kaikille avoimen tietosisällön ääreen. Hyödynnetään Lapin hyvinvointialueen asukkaille suunnatussa portaalissa Terveyskylän ja Mielenterveystalon tietosisältöjä.
- Kehitetään potilaan / asiakkaan digitaalista palvelupolkua yhteen sovittamalla eri digitaalisia palveluita hoidon jatkumisen turvaamiseksi (esim. Omaolon oirearviot + Terveyskylän talojen tietosisällöt, digihoitopolut ja itsehoito-ohjelmat). Huomioidaan sosiaali- ja terveydenhuollon monialainen yhteistyö.

Tuotokset: Digihoitopolku (valikoituun pitkäaikaissairauteen) ja polun laajentaminen hyvinvointialueella, Terveyskylän ja Mielenterveystalon käyttö ja hyödyntäminen on tehostunut alueella

Aikataulu:

- 2023 Valitaan pilotoitava digihoitopolku, suunnitellaan ja toteutetaan pilotti.
- 2024–2025 pilotoitu digihoitopolku laajennetaan hyvinvointialueelle
- 2024–2025 Digihoitopolkujen kehittämistä jatketaan ja yhdessä Yta-alueen kanssa luodaan digihoitopolkuja valituille uusille potilasryhmille, joiden hoitopolku kulkee perusterveydenhuollon, erikoissairaanhoidon ja yliopistosairaalassa tapahtuvan hoidon läpi. (Tekninen toteutus kuvattu Investointi 4.)

- 2023–2025: Ohjataan potilaita eri kanavien kautta Terveyskylän ja Mielen terveystalon itsehoito-ohjelmiin sekä kaikille avoimen tietosisällön ääreen. Hyödynnetään Lapin hyvinvointialueen asukkaille suunnatussa portaalisissa Terveyskylän ja Mielen terveystalon tietosisältöjä. Teknisen alustan uudistaminen mahdollistaa tietosisältöjen istuttamisen hva:n portaaliin (Terveyskylä 3.0).

Kustannusarvio: 170 308€

Mittarit: Käyttöön otettujen digihoitopolkujen lukumäärä ja käyttöaste

4.2.2 Investointi 2: Edistetään hoitotakuun toteutumista vahvistamalla ennaltaehkäisyä ja ongelmien varhaista tunnistamista

Tarve matalan kynnyksen terveyttä ja sosiaalista toimintakykyä edistävien palveluiden kehittämiseksi tulee kasvamassa Lapissa. Tämä tarkoittaa, että kunnissa tulisi panostaa muun muassa liikuntaan, ravitsemusneuvontaan, taiteeseen ja kulttuuriin liittyvien vaikuttavaksi todettujen interventioiden toteuttamista ikääntyvän väestön terveyden ja toimintakyvyn edistämiseksi. Toiminnalla pyritään vastaamaan Lapin väestön tunnistettuihin hyvinvointitarpeisiin (mm. perheiden ja työikäisten hyvinvointia ja terveyttä tukeva elämäntapa, lasten ja nuorten hyvä mielen-terveys, ikääntyneiden toimintakyky, hyvä elämä ja osallisuus, koko väestön arjen turvallisuus). Ennalta ehkäisevällä toiminnalla sekä varhaisen vaiheen ongelmien tunnistamisella ja tilanteissa oikea-aikaisella toimimisella pystytään reagoimaan ennen kuin ongelmat alkavat kasaantua. Ennaltaehkäisevän toiminnan mahdollistavat toimivat matalan kynnyksen palvelut sekä yhteistyö, missä merkittävää on oikeanaikainen ja -paikkainen palveluohjaus. Ohjauksikäytännöistä esimerkiksi liikuntapalveluiden, kulttuuripalveluiden, järjestötoiminnan ja seurakuntien sekä sote-palveluiden kesken on paikallisesti sovittu, mutta systemaattisuus puuttuu vielä, ja sitä pyritään kehittämään näillä yhteistyörakenteilla. Alla kuvatuilla työpakettien toimenpiteillä pyritään myös turvaamaan ja kehittämään kuntien, hyvinvointialueen ja muiden sidosryhmien yhteistyönä toteutettava ennaltaehkäisevä työ sekä hyvinvoinnin, terveyden ja arjen turvallisuuden edistämiseen liittyvät tehtävät.

Työpaketti 1: Tiedontuotannon ja palvelutarjottimen kehittäminen ja käyttöönotto

Järjestötieto on Lapissa sirpaleista ja sitä ylläpitävät eri toimijat (lappilaiset.fi, järjestokeskus.fi, kansalaistalorovaniemi.fi, yhdistysten omat sivut). Pohjoisen yhteisöjen tuki – Majakka ry ja siihen kuuluvat aluekeskukset pitävät yllä omaa järjestötietopalveluaan (järjestötieto.fi). Tietoa järjestötoimijoiden palveluista löytyy myös kuntien sivuilta.

Lapin sosiaali- ja terveysturvayhdistys ry vastaa alueellisen ja valtakunnallisen lähellä.fi kehittämishankkeen koordinoimisesta, jonka tarkoituksena on koota yhteen osoitteeseen järjestöjen ja yhteisöjen tarjoama tuki, toiminnot ja tapahtumat. Lähellä.fi nivoutuu osaksi hankkeessa kehitettävää palvelutarjottinta, tehden järjestöllä tarjolla olevat palvelut näkyväksi ja paremmin löydettäväksi kuntalaisten, alueen kuntien ja hyvinvointialueen toimijoille. Lähellä.fi konseptin kytkemistä osaksi alueellista palvelutarjottinta on avattu tarkemmin työpaketin 2 yhteydessä.

Kunnilla on hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen ”kattokäsitteen” alla omia palveluita, jotka liittyvät esimerkiksi luontoon, kulttuuriin, liikuntaan jne. Käynnissä on hankkeita, jotka moneltakaan osin eivät ole tietoisia toistensa tekemisistä. Eri toimijoiden osittain päällekkäisten palvelujen hahmottamisen vaikeudet ja koordinoimisen puuttuminen heikentävät palveluiden resurssiviisasta ja kustannustehokasta järjestämistä. Palveluohjaus palveluihin on hankalaa, myös kuntalaisilla on vaikeuksia tarjonnan hahmottamisessa.

Hyvinvointilähetetoiminnasta on saatavissa eri tasoista tietoa virtu.fi järjestelmästä, johon palvelu on integroitu. Hankkeen toisessa vaiheessa yhtenä painopisteenä on Virtu-tiedon näkyväksi tekeminen ja sen parempi hyödyntäminen, erityisesti toiminnan vaikuttavuuden näkyväksi tekemiseksi. Tiedon tuotannon ja hyödyntämisen näkökulmasta käytettävä termistö kaipaa yhdenmukaistamista. Toimintoa on myös sujuvoitettava käyttäjäystävällisemmäksi. Prosessissa on vaiheita (hyvinvointilähetete välitetään myös linkkikenkilölle), joista voidaan luopua.

Arjen turvan toimintamallien nykytilaa Lapissa selvitettiin hankkeen ensimmäisessä vaiheessa. Esille nousivat toimintamalleihin liittyvät kehittämistarpeet jälkiseurannan, tilastoinnin, arvioinnin ja toiminnan kehittämisen osalta.

Ilmiötason tiedon systemaattisella yhdistämisellä saataisiin ajantasaisempi ja ennakoivampi tilannekuva. Koke-
mustiedon keräämisen käytännöt ja tiedon lähteet vaihtelevat kunnittain.

Eri toimijoiden tiedon sirpaleisuus näyttäytyy haasteena palvelutarjottimen kehittämisen ja käyttöönoton osalta. Lähtökohdiana on koota palvelutarjotin, johon integroidaan eri toimijoiden hyvinvointiin, kulttuuriin, liikuntaan, nuoriso ja luontoon liittyviä palveluita. Tiedontuotannon kehittämällä edesautetaan palvelutarjottimen kehittämistä.

Tiedolla johtaminen on hyvinvointialueiden strateginen painopiste (612/2021 ja 552/2019).

Tavoitteet: Tiedontuotannon mallinnuksen kehittäminen ja hyödyntäminen. Kypsyystason arviointi ja analyysi työkalun kehittäminen kuntien ja hyvinvointialueen hytetu-työn tueksi. Virtu ja Arjen turvan toimintamallien tuottaman tiedon näkyväksi tekeminen ja hyödyntäminen. Järjestötiedon näkyväksi tekeminen ja mallinnus palvelutarjottimen kehittämisessä. Kehittää monialainen ja monitoimijainen palvelutarjotin matalan kynnyksen palveluista. Hyvinvointilähetetoiminnan laajentuessa tarjolla on saamenkieliset versiot. Kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin edistämisen mallin rakentaminen (sisällöt, lähetekäytännöt). Saamelaisten kotiseutualueella tarjotaan tehostetusti käyttöönoton ja sisällöntuottamisen tukea valtakunnallisen järjestötietoa keräävään Lähellä.fi -verkkopalveluun liittyen. Tavoitteena on kokemustiedon hyödyntäminen ottamalla kehittäjäasiakkaat / kokemusasiantuntijat mukaan kehittämistyöhön. Tavoitteena on edesauttaa alueen kuntien ja järjestöjen hyte-palveluiden kirjaamisessa palvelutietovarantoon tai järjestöjen osalta Lähellä.fi palveluun.

Toimenpiteet:

- Hyvinvointilähetetoiminnan käsitteistön yhdenmukaistaminen virtu-ympäristössä
- Tiedolla johtamisen koulutukset lähipalvelualueiden toimijoille
- Suunnitellaan yhdenmukaiset toimintatavat ja käytännöt arjen turvan toimintamallien tiedontuotannon (tilastointi, arviointi) hyödyntämiseksi
- Tunnistetaan monitoimijaiseen yhteistyöhön liittyviä odotuksia, haasteita ja kriittisiä menestystekijöitä hyvinvoinnin edistämisen kontekstissa, laaditaan kypsyysanalyysimalli monitoimijaisen yhteistyön kehittyneisyyden nykytilan arvioimiseksi, tunnistetaan kehittämiskohteet yhteistyössä, sekä luodaan toimenpiteitä yhteistyön kehittyneisyyden vahvistamiseksi
- Arvioidaan monitoimijaisen yhteistyön nykytila ja kehittämistarpeet sekä nostetaan esiin analyysin tuloksena havaitut yhteistyön kehittämiskohteet sekä laaditaan ja toteutetaan toimenpiteitä ja interventioita hyvinvointialueen monitoimijaisen yhteistyön tärkeyden tunnistamiseksi, yhteisen ymmärryksen lisäämiseksi yhteistyön merkityksestä sekä hyvien käytäntöjen suunnittelemiseksi, käynnistämiseksi ja juurruttamiseksi
- Kokemusasiantuntijoiden rekrytointi kuhunkin kehittämistyössä olevaan toimintamalliin
- Rekrytoidaan koordinaattori, joka tukee kuntia ja järjestöjä hyte-palveluiden kirjaamisessa palvelutietovarantoon ja/tai Lähellä.fi palveluun.

Hanke tekee palvelutarjottimen digitaalisen kehittämisen osalta yhteistyötä kansallisesti THL:n ja Pohjois-Pohjanmaan hankkeen kanssa.

Asiakastyön kannalta olennaiset hyvinvointilähetemateriaalit käännetään saamen kielille konsultoiden hyvinvointialueen saamenkielisten palveluiden henkilöstöä.

Tuotokset:

- Kypsyystason arvioinnin ja analysoinnin sähköinen työkalu (käsikirja),
- Virtu-tiedon näkyvyys ja hyvinvointilähetetoiminnan yhdenmukaistettu käsitteistö
- Arjen turvan toimintamallien tuottaman tiedon toimintatavat on yhdenmukaistettu ja tietoa hyödynnetään systemaattisesti toiminnan kehittämiseksi

- Monialainen ja monitoimijainen palvelutarjotin matalan kynnyksen palveluista.
- Kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin edistämisen malli.
- Kooste kehittäjäasiakkaiden / kokemusasiantuntijoiden työskentelyn prosessista ja tuotetusta tiedosta
- Hyte-palveluista löytyy kuvauksia palvelutietovarannosta ja Lähellä.fi palvelusta

Aikataulu

Vuonna 2023: Suunnittelu ja kansalliseen yhteistyöhön osallistuminen, haastattelut hyvinvoinnin edistämisen eri toimijoille, kriteerit analyysimallille, hyvinvointilähetetoiminnan käsitteistön yhdenmukaistaminen, kansalliseen yhteistyöhön osallistuminen, suunnittelu ja paikallinen selvitystyö, HyTe-palvelukonseptin kehittäminen Keski-Pohjanmaan ja Kainuun kanssa (mm. yhteiskehittämistapaamiset, koulutukset, hyvinvointiläheteen käyttöönoton selvittely), palvelutarjottimen kehittäminen yhteistyössä POP digi hoitotakuu -hankkeen kanssa Käynnistetään syksyllä kokemusasiantuntijoiden/kehittäjäasiakkaiden rekrytoinnit. Kokemusasiantuntijat/kehittäjäasiakkaat kokoontuvat säännöllisesti. Koordinaattorin rekrytointi, PTV työpajojen ja verstaiden suunnittelu ja järjestäminen.

Vuonna 2024: Kansalliseen yhteistyöhön osallistuminen, yhteistyö muiden RRF-hankkeiden kanssa, kyselyt alueen hyvinvoinnin toimijoille, analysoidaan Lapin alueen hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelmat, järjestetään työpajoja, Hyvinvointilähete- ja Arjen turvan toimintamalleihin liittyvän tiedonkeruun mallintaminen. Kevättalvella jatketaan kokemusasiantuntijoiden/kehittäjäasiakkaiden rekrytointia. Kuntien ja järjestöjen tukeminen hyte-palveluiden kirjaamisessa palvelutietovarantoon ja/tai Lähellä.fi palveluun.

Vuonna 2025: Kansalliseen yhteistyöhön osallistuminen, yhteistyö muiden RRF-hankkeiden kanssa, kypsyysanalyysitiedon hyödyntäminen hyvinvointialueen hytetu-työssä. Kypsyysanalyysityökalun "markkinointi" ja kouluttaminen muille hyvinvointialueille, arjen turvaa toimintamallien vaikuttavuustiedon hyödyntäminen hytetu-työssä

Kustannusarvio: Lapin sosiaali- ja terveysturvayhdistys (0,5 htv) 2), Lapin yliopisto 2023–2025, 220 193 €).

Mittarit: Kypsyystason arvioinnin ja analysoinnin työkalu (Kyllä/Ei), analysoidut hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelmat (lkm), toteutuneet tiedolla johtamisen koulutuspäivät, palvelutarjottimen sisällöt (lkm), käyttöönoton ohjeistusvideot. (Kyllä/Ei)

Työpaketti 2: Monitoimijaisten yhteistyörakenteiden, toimintamallien, verkosto- ja implementointiosaamisen vahvistaminen

Hyvinvointilähete toimintamallissa on kyse yhteisöllisin keinoin tapahtuvasta ihmisen tukemisesta. Tavoitteena on pyrkiä auttamaan ihmisiä, joiden ongelmiin ei voida vastata, eikä ole tarkoituskaan, perinteisten sosiaali- ja terveydenhuollon toimin. Hyvinvointilähetetoiminta on jalkautettu Lappiin vuosina 2020–2022 toimineen *Linkki lappilaiseen hyvinvointiin* hankkeen myötä ja hanke hyödyntää siitä kertyneitä kokemuksia sekä sen yhteydessä tuotettua hyvinvointilähete.fi sivustoa, jonka ylläpitovastuu on hankkeella. Hyvinvointilähete palvelu on integroitu virtuaalisen sosiaali- ja terveystietokeskuksen yhteyteen. Palvelu on tarjolla Enontekiön, Kemijärven, Muonion ja Sodankylän kuntalaisille, toistaiseksi vain suomenkielisenä. Jatkohankkeessa sitä tullaan levittämään muihin Lapin kuntiin sekä mahdollistamaan palvelu joko osittain tai kokonaisuutena myös saamenkielisinä. Toimintamallin levittämiseen liittyy oleellisesti koulutukset niin läheteen tekijöille, koordinaattoreille, linkkikentille kuin järjestötoimijoille. Koulutuksen ja linkkikenttien hyvinvoinnin ja osaamisen tueksi kehitettävän mentoroinnin kehittäminen on tässä implementoinnissa keskeisessä osassa.

Lapin AMK on kartoittanut v. 2022 Arjen turvan toimintamallien prosesseja, niiden käyttöä alueella sekä malleista tehtyjä arviointeja. Selvitystyön mukaan kunnat ja muut arjen turvan verkostotoimijat ovat halukkaita työstämään, soveltamaan ja ottamaan käyttöön arjen turvan toimintamalleja. Kuntatoimijat eivät tunne toimintamalleja riittävästi. Toimintamallien roolia ja toimivuutta tulee uudessa muutostilanteessa työstää konseptoinnin kautta. *Arjen turvan toimintamallien* yhteiset kehittämistarpeet liittyvät monialaisten ja moniammatillisten työryhmien toimintaan sekä *toimintamallien vaikuttavuuden mittarien kehittämiseen ja arviointiin*. Toimintamallien käyttö on liian vähäistä ja perusteltua on niiden implementoinnin edistäminen. Pienemmällä paikkakunnilla puuttuvat varhaisen puuttumisen mallit, joilla voitaisiin puuttua nuorten alkaviin rötöstelyihin ja uhkaamassa olevaan syrjäytymiskehitykseen

riittävän ajoissa. HSS-toimintamallin osalta toimintaa ohjaavan ja koordinoivan ohjausryhmän rooli on tärkeä, kuin myös selkeät struktuurit. Arjen turvan kokonaisuuden näkökulmasta tärkeää on myös RIKO toimintamallin leviämisen edistäminen, eli alle 30-vuotiaiden toistuvasti rikoksiin tai vakaviin rikoksiin syyllistyneiden ja muutostyökentelystä kiinnostuneiden nuorten toimintamallista. Moniammatillisen ankkurityön onnistumiselle voidaan nostaa ns. kriittisiä tekijöitä; paikallinen / alueellinen ohjausryhmä toiminnan ohjaamiseen ja koordinointiin, selkeät struktuurit yhteisen tilannekuvan tai ymmärryksen saamiseksi, sitoutuminen sekä ammatillisuus ja keskinäinen luottamus.

Hyvinvointilähetetoiminnan tunnettuuden lisääminen järjestökentälle on tärkeää. Lapin sosiaali- ja terveysturvan mukanaolo hankkeessa on erityisen tärkeää kaikkia toimialoja edustavien järjestöjen tavoittamisessa, tukemisessa ja verkostojen rakentamisessa. Yhdistyksen tehtäviin kuuluu järjestönäkökulman tuominen koordinaattorien, linkkihenkilöiden ja ammattilaisten koulutuksiin. Yhdistys osallistuu lähetteen tekijöiden ja koordinaattorien kouluttamiseen tuomalla heidän tietoisuuteensa kolmannen sektorin mahdollisuuspaletit suhteessa lähetteen saajan tavoitteisiin ja tarpeisiin, osallistumisen eri tasoja ja kuinka käyttää työssään lähellä.fi palvelua. Yhdistys pyrkii edistämään järjestöjen osallistumista arjen turvallisuus- ja hyvinvointityöhön ja verkostotyöhön levittämällä tietoisuutta eri malleista, kuinka ottaa huoli puheeksi ja ohjata toimintamallien pariin sekä tuoda laajempaan tietoisuuteen järjestöjen tarjoamia mahdollisuuksia osana eri toimintamalleja (esim. huolen puheeksi ottajana, osana asiakkaalle tuttua verkostoa tai osana uutta toimenpidesuunnitelmaa). Tärkeää on tuoda esille kokemusasiantuntijuuden hyödyntäminen toimintamallien käyttöönotossa, juurruttamisessa ja kehittämisessä.

Kemin kaupunki pilotoi yhteisövaikuttavuuden mallia oppilashuollossa lasten ja perheiden hyvinvoinnin tukemisessa. Toimijaverkoston kokoon saamisen myötä toiminta jatkuu Kemissä pilotoinnin jälkeen. Yhteisövaikuttavuuden mallista saadut kokemukset saatetaan muiden hyvinvointialueiden toimijoiden tietoisuuteen, joiden pohjalta mallia voidaan alkaa ottamaan käyttöön laajemmin. Toiminnan käynnistäminen edellyttää kullakin alueella keskeisen toimijaverkoston kokoamista.

Näyttöön perustuvan itsehoidon ryhmätoimintamallin (Chronic Disease Self-Management Program, CDSM) eli Arkeen Voimaa -toimintamallin tarkoituksena on vahvistaa osallistujien itsehoitotaitoja ja sitä kautta kohentaa arkipärijäämistään ja elämänhallintaa sekä oikea-aikaistaa ja vähentää sote-palveluiden käyttöä. Arkeen Voimaa –toimintamalli on toimiva ja tarkkaan strukturoitu konsepti monitoimijaiseen yhteistyöhön ja soveltuu erityisen hyvin hyvinvointialueen, kuntien ja järjestöjen hyte-yhdyspintatyöhön. Arkeen Voimaa -toimintamalli on saanut kiitettävän arvosanan THL:n toimintamallien arvioinnista (2023).

Tavoitteet: Mallintaa hyvinvointilähetetoimintaan kuuluvien linkkihenkilöiden toiminta ja koulutus työpaketissa kolme kuvattua koordinaatiopilotin aikana. Tavoitteena on, että linkkihenkilökoulutuksen läpikäyneet henkilöt saavat tukea työssäjaksamiseen, lähetteen laadullinen asiakasohjaus on vahvistunut ja niiden vastaanottamisen koordinointi kehittynyt. Edistää hyvinvointilähetetoiminnan tunnettuutta järjestötoimijoiden keskuudessa, kohtauttaa hyvinvointireseptin saaneita henkilöitä ja järjestöjä. Jalkauttaa, kehittää ja soveltaa Arjen turvan konseptia ja vahvistaa toimintamallien yhteistyörakenteita. Tavoitteena on jatkuvan parantamisen mallin sisäistäminen, monitoimijaisen yhteistyön strategisen kypsyytason arvioinnin avulla.

Tavoitteena on pilotoida Arkeen Voimaa -toimintamallia. Pilottialueina ovat Rovaniemen ja Kemi-Tornion seudut, pilottiajan ollessa 04/2023–12/2024. Pilottialueilla toimivat järjestökeskukset kytketään mukaan ohjaustyöhön. Pilotin aikana suunnitellaan toiminnan pysyvä koordinaatio ja hallinnolliset rakenteet hyvinvointialueelle. Arkeen Voimaa –mallin osalta tehdään yhteistyötä muiden RRP hankealueiden kanssa, joissa mallin pilotointi on käynnissä.

Toimenpiteet:

- Hyvinvointilähetetoimintamalliin liittyvät infot ja koulutukset
- Hyvinvointilähetetoiminnassa mukana olevien linkkihenkilöiden toiminnan, koulutuksen, vertaistuen ja mentoroinnin mallintaminen.
- Järjestötoimijoiden tapaamiset, koulutukset
- Implementointiosaamisen koulutuspaketti.
- Yhteisövaikuttavuuden toimintamallin eteenpäin vieminen lähipalvelualueilla.

- Kypsyystason arviointi ja analyysityökalulla arvioidaan monitoimijaisen yhteistyön strategista kypsyystasoa.
- Noudatetaan Lapissa kehitettyä Lapin arjen turvan toimintamallia, joka pohjautuu avoimeen verkostoyhteistyöhön, eri toimijoiden osaamisen tunnistamiseen ja tunnustamiseen sekä resurssiviisaaseen yhteistoimintaan.
- Arjen turvaa toimintamallien implementointi; infot, koulutukset yms. Arjen turvaa konseptin ja toimintamallien implementoinnin kautta vahvistetaan yhteisövaikuttavuutta lasten, nuorten ja perheiden tukemisessa ja auttamisessa yhteistyössä perhekeskusverkoston kanssa.
- Arkeen Voimaa; Toiminnan hallinnollisten rakenteiden muodostaminen. Asiakasryhmät ja ohjaajakoulutuksen käynnistyvät. Tehdään yhteistyötä toimintamallin jalkauttamisessa Pohjanmaan RRH hankkeen kanssa sekä kansallisen verkoston kanssa. Arkeen Voimaa -toimintamallin implementoinnin tueksi ja käytännön ohjaustyöhön otetaan mukaan pilottialueilta luotettavat, monialaisesti toimivat järjestötoimijat.

Tuotokset:

- Hyvinvointilähete-toimintamalli on otettu käyttöön kaikilla Lapin hyvinvointialueen lähipalvelualueilla. On koulutettu uusia linkkik henkilöitä jokaiselle lähipalvelualueelle. Hyvinvointiläheteen saaneiden ja järjestöjen kohtauttaminen on lisääntynyt. Yksinäisyyttä ja sosiaalisten kontaktien vähäisyyttä kokevien osallisuus ja kuulumisen tunne on lisääntynyt. Tietoisuus tarjolla olevista matalan kynnyksen hyvinvointia edistävästä ja tukevista palveluista on lisääntynyt niin yksilö kuin organisaatiossaillakin.
- Lähipalvelualueiden kuntien implementointiosaaminen on vahvistunut.
- Arjen turvan konsepti ja monialaiset mallit on otettu käyttöön Lapin hyvinvointialueella.
- Yhteisövaikuttavuuden mallia on viety eteenpäin Arjen turvan kautta.
- Arkeen voimaa toimintamalli on otettu käyttöön pilottialueilla ja toimintamallista on infottu muita Lapin kuntia. Alue on omavarainen Arkeen Voimaa -toimintamallin tuottamisen osalta. Toimintamallille on suunniteltu alueelle rakenteet niin hyvinvointialueen, järjestökeskusten kuin kuntien toiminnassa.

Aikataulu

Vuonna 2023: Monitoimijuuden ja implementointiosaamisen vahvistaminen, Hyvinvointilähete-toimintamalliin liittyvät koulutukset ja koordinaattorien mentorointivalmennus käynnistyvät, hyvinvointiläheteiden tekijöiden verkkomateriaalin tuottaminen, arjen turvan toimintamallit konseptoinnin jatkaminen kunnissa ”6 teemallista koulutuskokonaisuutta kuntien tukemiseen” ja ”Arjen turvan kokonaisuuden koordinointi”, Arkeen Voimaa -toimintamallin implementoinnin käynnistäminen hallinnollisten rakenteiden muodostamisen ja alueen yhdyshenkilöiden ja muiden ammattilaisten perehdytysten kautta. Pilotoidaan itsehoitoryhmiä sekä Teams- että kohtaavien ryhmien muodossa. Koulutetaan alueelle Arkeen Voimaa -ohjaajia. Tehdään toimintamalli tunnetuksi Lapin alueella. Arkeen Voimaa -toimintamallin pilotin tueksi neuvotellaan mukaan pilottialueilta järjestötoimijat, joiden kanssa sovitaan ryhmien toteuttamisesta kohtaamispaikoilla. Käynnistetään pysyvien hallintorakenteiden suunnittelu.

Vuonna 2024: Monitoimijuuden ja implementointiosaamisen vahvistaminen, monitoimijaisen yhteistyön strategisen kypsyystason arviointi, Hyvinvointilähete-toimintamalliin liittyvät koulutukset ja koordinaattorien mentorointivalmennus jatkuu, Arjen turvan -toimintamallit konseptoinnin jatkaminen Lapin kunnissa ”Kuusi teemallista koulutuskokonaisuutta kuntien tukemiseen” ja kokonaisuuden koordinointi”, toteutetaan Arkeen Voimaa -ryhmätoimintoja itsenäisesti. Arkeen Voimaa -pilotin toteutusta (ryhmät ja ohjaajakoulutukset jatkuvat) sekä toiminnan arviointia. Pysyvien hallintorakenteiden ja yhteistyön suunnittelu jatkuu Lapin hyvinvointialueen, järjestökeskusten ja alueen kuntien kanssa.

Vuonna 2025: Monitoimijuuden ja implementointiosaamisen vahvistaminen, monitoimijaisen yhteistyön strategisen kypsyystason arviointi, Hyvinvointilähete-toimintamalliin liittyvät koulutukset ja koordinaattorien mentorointivalmennus jatkuu. Koulutuspaketista laaditaan raportti, Arjen turvan -toimintamallit konseptoinnin jatkaminen Lapin kunnissa ”Kuusi teemallista koulutuskokonaisuutta kuntien tukemiseen” ja kokonaisuuden koordinointi”, Arkeen voimaa, ryhmätoiminnot pyörivät itsenäisesti, alueella on osaamista uusien ohjaajien kouluttamiseen. Toiminnan laajempi implementointi.

Kustannusarvio: Lapin sosiaali- ja terveysturvayhdistys (0,5 htv X 3). Lapin AMK: 1) Koulutuspaketin kokonaiskustannukset ja vastuutaho: Lapin AMK (+ Lapin sosiaali- ja terveysturvan työpanos) kokonaishinta 2023-2025: 132 720 € (+ alv). 2) Arjen turvan toimintamallien – konseptoinnin jalkauttaminen ja kehittäminen, Arjen turvan koulutusteemojen erityisasiantuntija ja koordinointi: Yht: 114 000 € (Arjen turvan toimintapaketti + koulutuspaketti tukevat myös muita työpaketteja). Arkeen Voimaa -toimintamallin pilotointi 50 000 € + lähipalvelualueen koordinoitulta tuleva työpanos. Arkeen Voimaa pilottialueiden järjestöyhteistyö 20 000 €.

Mittarit: Hyvinvointilähettikoulutukset (lkm.), koulutuksen hyväksytysti suorittaneet (lkm.); toteutuneet järjestökoulutukset (lkm.), koulutukseen osallistuneet järjestöt (lkm.); toteutuneet monitoimijaisen yhteistyön strategisen kypsyystason arvioinnit; toteutuneet implementointi koulutukset (lkm.); toteutuneet mentorointi päivät (lkm.); koulutetut Arkeen Voimaa -ohjaajat (lkm) ja -kouluttajat (lkm), käynnissä olevat ryhmätoiminnot (lkm)

Työpaketti 3: Alueellisten toimintamallien keskitetty tuki ja implementoinnin tukeminen

Lapin hyvinvointialueen sote-palveluiden johtaminen toteutuu neljän lähipalvelualueen kautta. Palvelualueiden muodostamisessa on huomioitu muun muassa luonnolliset asiointisuunnat, kuntien väliset muut yhteistyöt sekä saamelaisalueen yhtenäisyys. Myös Lapin hyvinvointialueen hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämisen kokonaisuutta on tarkoitus koordinoita ja johtaa lähipalvelualueiden kautta.

Pitkät etäisyydet, kuntien lukumäärät ja väkiluvut asettavat hankkeen toiminnalle omat haasteensa. Kullekin lähipalvelualueella tarvitaan oma koordinaatituki/-hlö, jonka toimenkuviin kuuluu hyvinvointilähetetoiminnan koordinointi, arjen turvan mallien implementoinnin tukeminen, yhteydenpito alueen kuntien ja järjestöjen kanssa, koulutuksen ja mentoroinnin koordinointi ja viestintä sekä Virtu lähituki. Kehittämistyön tukena toimivat *hyvinvointilähete* ja *arjen turvan* verkostot sekä järjestöyhteistyön kehittämisen myötä aikaansaavat rakenteet. Alueellinen koordinoitituki on linjassa hyvinvointialueen tulevien organisaatio- ja johtamisrakenteiden kanssa. Alueellinen koordinoitituki on linjassa hyvinvointialueen tulevien organisaatio- ja johtamisrakenteiden kanssa. Alueellisen koordinaatipilotin kokemusten perusteella päädyttiin keskittämään läheteiden koordinaatio hyvinvointialueen ja hankkeen tehtäväksi. Järjestökeskusten, koko Lapin alueella toimivien järjestöjen ja pienempien yhdistysten ja yhteisöjen sitouttamiseen tarvitaan vielä kolmannen sektorin toimijoita avuksi hankkeen loppuajaksi. Tähän toimintamallin juurruttamiseen ja koordinoinnin vastinparien mallinnustyöhön jatketaan MIELI Rovaniemen Seudun Mielen terveys ry:n ja SPR Lapin piirin osatoteuttajuuksia.

Tavoitteet: Edistää hyvinvointilähetetoiminnan tunnettuutta alueen kuntien, järjestöjen ja kuntalaisten keskuudessa. Tukea kuntia, järjestöjä ja muita toimijoita hyvinvointiläheteen sekä arjen turvan toimintamallien implementoinnissa ja koordinoinnissa. Seurataan arjen turvan toimintamallien vaikuttavuutta (jälkiseuranta, tilastointi, arviointi ja kehittäminen).

Tavoitteena on Hyvinvointilähete toiminnan koordinoimiseksi pilotoida alueellisista kolmannen sektorin toimijoista sekä hyvinvointialueesta (ohjaava rooli) muodostuvaa kollektiivia. Lapin hyvinvointialueen lisäksi kolmannen sektorin toimijoista kukin vastaa yhden lähipalvelualueen koordinoinnista. Kolmannen sektorin toimijat liittyvät hankkeeseen osatoteuttajina. Hyvinvointilähete-kollektiivin muodostaminen ja toiminnan pilotointi tapahtuu 10/2023–12/2024 välisenä aikana. Kollektiivin pilotointiin on päädytty hyvinvointilähete-verkoston kanssa kevään ja kesän tiiviin työskentelyn perusteella. Kollektiivi-toimintamallille nähdään hankkeen jälkeen parhaat toimintaedellytykset, koska toteutusalue on laajempi kuin yksittäisen kunnan kokoinen alue ja henkilöstöresurssi on keskitettyä ja toiminnan kannalta varmemmalla pohjalla. Lisäksi toiminnan yhdenmukaisuus ja tasapuolisuus voidaan näin parhaiten varmistaa. Vuoden 2025 aikana tavoitteena on Hyvinvointilähete toimintamallin koordinaation kotipesän löytyminen, toimintamallin käyttöönoton laajentaminen ja kolmannen sektorin toimijoiden roolin vahvistaminen ja toimintaedellytysten vahvistaminen.

Toimenpiteet:

Lähipalvelualueiden koordinaatiotuen rakentamisen käynnistäminen. Hankkeessa selvitetään ja mahdollisuuksien mukaan testataan vaihtoehtoisia tapoja lähipalvelualueen koordinoitituen järjestämiseksi. Koordinoitituki voidaan esimerkiksi hankkia joltakin alueella olevalta toimijaorganisaatiolta, jolla paikallistuntemuksen lisäksi on riittävää osaamista ja luottamusta alueen toimijoiden keskuudessa. Koordinoitituen muodot selvitetään ja rakennetaan kullekin lähipalvelualueelle alueiden oman tahtotilan pohjalta soveltuva malli. Koordinoitituki voi rakentua esimerkiksi siten, että jotkut rekrytoitavista (lähipalvelualue) koordinaattoreista ovat enemmän keskittyneitä jonkun tietyn toimintamallin (hyvinvointilähete, Arkeen Voimaa, Arjen Turva) koordinointiin ja implementointiin. Keskeistä koordinaatiotuen / koordinaattorien toimenkuvissa on yhteydenpito alueen kuntien ja järjestöjen kanssa sekä viestintä.

Arjen toimintamallia kuvaavien indikaattorien sekä toiminnan vaikuttavuutta kuvaavien indikaattorien kehittäminen. Arjen turvaa edistävien toimintamallien jalkauttamisessa saamelaisen kotiseutualueella on mukana saamen kielten ja kulttuurin asiantuntija, toimintamallien kulttuurisensitiivisyyteen kiinnitetään erityistä huomiota.

Lähipalvelualuekoordinaatiotuki on mukana "Työpakettiin 2" sisältyvien mentorointi- ja jatkokoulutusten toteutuksessa.

Kollektiiviin kaavailtujen tahojen kanssa käydään keskustelut ja muutoshakemuksen kautta haetaan heille pilotoinnin ajaksi hankkeen osatoteuttajuutta ajalle 10/2023–12/2024. Pilotoinnin toteutus. Hankkeen Hyvinvointilähete-toiminnan aluekoordinaattorit (2 hlöä) ovat kollektiivin pilotoinnissa mukana tukemassa ja ohjaamassa toteutusta. Muodostetaan kollektiiville ohjausryhmä, joka ohjaa ja seuraa pilotin toteutusta ja arvioi sen toimintaa ja vaikuttavuutta. Kollektiivin jatkuvuuden turvaaminen, mikäli se pilotin aikana todetaan toimivaksi. Itäisen Lapin lähipalvelualueesta vastaa Saura-säätiö, jonka erityisosaamiseen kuuluu työelämän ulkopuolella olevien, osatyökyisten ja heikossa työmarkkina-asemassa olevien henkilöiden parissa työskentely. Säätiöllä on myös vahvaa neuropsykiatrista osaamista. Kaakkoisen Lapin lähipalvelualueesta vastaa Rovaniemen kansalaistalo Neuvokas (MIELI Rovaniemen Seudun Mielenterveys ry). Vahvana alueellisena yli 100 järjestön yhteenliittymänä se kokoaa yhteen eri järjestöjen monialaiset mahdollisuudet. Pohjoisen Lapin lähipalvelualueesta vastaa SPR Lapin piiri, jonka kattava paikallisosasto verkosto ja jäsenistö mahdollistaa ihmisten tavoittamisen laajassa pitkien etäisyyksien pohjoisen Lapin lähipalvelualueella. Lounaisen-Lapin lähipalvelualueen koordinoinnista vastaa aluksi hankkeen aluekoordinaattori, koska kyseisellä alueella neuvottelut koordinoinnista vastaavan mahdollisen kollektiivitalon kanssa ovat vielä kesken. Toiveissa on, että neuvottelut saataisiin päätökseen siten, että Lounaisen-Lapin koordinoinnista vastaava järjestötoimija tulisi mukaan pilotin toimintaan vuoden 2024 aikana.

Kollektiivin käynnistyminen suunnitellulla kokoonpanolla edellyttää sitä, että Rovaniemen Neuvokalle ja Saura-säätiölle myönnetään ennakkona koko pilottiajan mukainen heille varattu määräraha. Samaa menettelyä on käytetty Lapin sosiaali- ja terveysturvayhdistyksen kohdalla. Perusteluina haettavalle ennakolle on se, että kyseisillä toimijoilla ei ole käytettävissään ns. puskurirahaa, joita käyttää henkilöstön palkkoihin ja muihin toiminnasta koituviin kustannuksiin ennen hankeavustuksen saamista.

Vuoden 2025 aikana hankkeessa jatketaan toimenpiteitä hyvinvointilähete toimintamallin jalkauttamiseksi ja "kotipesän" löytämiseksi sekä vakiinnuttamiseksi hyvinvointialueelle. Valmistelut käynnistetään ikäihmisten asiakas- ja palveluohjausta tekevien kanssa hyvinvointilähete koordinaatiomallin jalkauttamiseksi hyvinvointialueen rakentamiseen.

Vuoden 2025 keskeisiin toimenpiteisiin kuuluu lisäksi maakunnan jokaisen kunnan alueelta järjestöjen ja yhteisöjen vastinparien kytkeminen läheteiden saajien vastaanottamiseksi. Tässä tehtävässä oleellisia toimijoita ovat alueella toimivat järjestökeskukset (4 kpl), joilla on vahva rooli alueellaan eri yhdistystoimijoita yhdistävänä ja koivana toimijana. SPR Lapin piiri toteuttaa sosiaalisen hyvinvoinnin edistämisen tehtävää koko maakunnan alueella, järjestäen muun muassa ystävätoimintaa, joka mahdollistaa yksinäisille läheteen saajille suoran ohjauksen. SPR Lapin piirin mukanaolo osatoteuttajana edesauttaa vastinparien kartoittamista ja mukaan saamista sekä sitä myöten toiminnan laajentamista koko maakunnan laajuiseksi. Rovaniemen Neuvokkaan tehtävänä on muun muassa toteuttaa järjestökeskusten mallinnustyötä yhdessä hankkeen toimijoiden kanssa. Vahvana alueellisena yli 100 järjestön yhteenliittymänä Neuvokas pystyy myös kokoamaan yhteen vastinpareja eri järjestöistä ja yhdistyksistä, edistäen siten monialaisten mahdollisuuksien tarjontaa sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistyössä. Sekä SPR

Lapin piirin että Rovaniemen mukanaolo hankkeessa vuoden 2025 ajan osatoteuttajina on ensiarvoisen tärkeää hyvinvointilähete toimintamallin leviämisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin tarjonnan laajentamiseksi ja vakiinnuttamiseksi maakunnan laajuisesti.

Hyvinvointilähete toimintamallin laajentamisen ja vakiinnuttamisen edistämistyössä hyödynnetään hyvinvointilähete-kollektiivin pilotoinnista kertyneitä kokemuksia.

Tuotokset: Eri toimintamallien koordinoinnin tuki lähipalvelualueilla. Hyvinvointilähete-toimintamalli käytössä jokaisessa kunnassa, Arjen turvan toimintamallit vakiintuneet kaikilla lähipalvelualueilla ja mallien tuottama indikaattoritieto on kehittämistyön tukena. Arjen turvaa edistävien toimintamallien käytänteissä on huomioitu saamen kielten ja kulttuurin erityispiirteet. Hyvinvointilähete toiminnan kollektiivin muodostaminen ja pilotointi sekä Hyvinvointilähete-toiminnan koordinaatiomallin jatkoon varmistaminen. Hyvinvointilähete toimintamallin koordinaation kotipesä varmistunut. Mallinnus järjestökeskusten ja vastinparien roolista lähetteen saajien vastaanottamiseksi.

Aikataulu: Valtakunnalliseen yhteiseen kehittämiseen osallistuminen sekä kokemusten jakaminen (vuosi 2023-2025), käynnistetään eri toimintamallien koordinaatiotuen rakentaminen lähipalvelualueiden tueksi (vuosi 2023), käynnistetään Arjen turvan toimintamallia kuvaavien indikaattorien sekä toiminnan vaikuttavuutta kuvaavien indikaattorien kehittäminen (vuosi 2023), lähipalveluiden koordinaatiotuet tukevat kuntia mallien käyttöönotossa (vuosi 2023-2025) Kollektiiviin muodostaminen ja pilotin käynnistyminen muutoshakemuksen vahvistamisen jälkeen. Kuntaneuvotteluiden käynnistyminen, jonka perusteella kunnat lähtevät omarahoitusosuudessa mukaan hyvinvointilähete-toimintaan. (2023) Hyvinvointilähete-toiminnan laajeneminen sitä mukaan, kun lähipalvelualueiden kunnat lähtevät omarahoitusosuudella mukaan. Toiminnan arviointi. (2024) Hyvinvointilähete toiminnan koordinaatiomallin jalkauttaminen palveluohjaukseen, vastinparien kytkeminen jokaisen kunnan alueelta järjestöiltä ja yhteisöiltä vastinparit lähetteen saajien vastaanottoon (2025).

Kustannukset: Lähipalvelualueiden ja toimintamallien koordinaatiotuki/hlöt. . Arjen turvan toimintamallien implementointiin hankitaan Lapin poliisilta asiantuntija-apua. Lapin AMK:n ja Lapin sosiaali- ja terveysturvan toiminnoit muissa työpaketeissa tukevat tämän työpaketin toteutuksessa. **Mittarit:** Hyvinvointilähete-toiminta otettu käyttöön (lkm., kunnat), arjen turvan toimintamallit toiminnassa (lkm., kunnat ja/tai lähipalvelualueet), toimintamallien keskitetty tuki lähipalvelualueilla (lkm., lähipalvelualueet) Hyvinvointilähete toiminnan kollektiivin kustannukset yhteensä 175 000 €, joka jakautuu kollektiiviin suunniteltujen osatoteuttajien kesken: Neuvokas 50 000 €, Saura-säätiö 60 000 € ja SPR Lapin piiri 65 000 €. Pilotin aikaiset linkkihenkilöiden kustannukset 20 000€. Linkkihenkilöt ovat toimeksiantosuhteessa hankkeeseen pilottijakson ajan ja jatkavat linkkihenkilöinä vielä vuoden 2025 ajan hankkeen ohjauksessa ja kustantamana n. 20 000€. Kustannukset vuoden 2025 osatoteuttajien työn osalta ovat noin 70 000 euroa.

4.2.3 Investointi 3: Vahvistetaan sosiaali- ja terveydenhuollon kustannusvaikuttavuutta tukevaa tietopohjaa ja vaikuttavuusperusteista ohjausta

Työpaketti 1. Kirjaamisen kehittäminen sosiaali- ja terveydenhuollossa

Tausta ja tarve

Sosiaalialan osaamiskeskusten Kansa-koulu 4.0 hankkeessa on kehitetty sosiaalihuollon kirjaamiseen valmiita ja ajantasaisia materiaaleja, sekä valmennettu kuntien eri palveluyksiköihin sosiaalihuollon kirjaamisvalmentajia, joiden tehtävänä on valmentaa edelleen uusia työntekijöitä omissa työyksiköissään. Kansa-koulu 5.0 hanke on saanut rahoituksen Kestävän kasvun ohjelmasta.

Sote-rakenneuudistushankkeessa ja vuoden 2022 alusta lähtien Tulevaisuuden sote-keskus –hankkeessa tuettu terveydenhuollossa hoitoon pääsyn tilastoinnin ja kirjaamisen kehittämistä. Terveydenhuollon kirjaamisen yhtenäisistä käytännöistä on laadittu alustavaa luonnosta kirjaamisoppaaksi. Sosiaalihuollon kirjaamisen kehittämisen tuki on käynnistynyt vuonna 2022 ja liikkeelle on lähdetty sosiaalihuoltolain mukaisen prosessin kirjaamisen läpikäymisestä. Kirjaamisessa on tarve huomioida asiakkaan äidin- ja asiointikielen kirjaaminen.

Tavoitteet: Tavoitteena on yhtenäisen tiedon tuotannon kehittämiseksi tukea sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisia kirjaamisessa ja luoda kirjaamisen yhtenäiset periaatteet Lapin hyvinvointialueelle. Työ toteutetaan kansallisessa yhteistyössä.

Toimenpiteet:

- Jatketaan sosiaalihuollon kirjaamisen kehittämistä osana sosiaalityön ja monialaista asiakasprosessia palvelualueittain (asiakkaaksi tulovaihe, palvelutarpeen arviointi, suunnitelma, monialainen yhteistyö, asiakkuuden päätyminen, arviointi)
- Jatketaan terveydenhuollon kirjaamisen kehittämistä, hoitoon pääsy tilastointi ja kirjaaminen
- Suunnitellaan ja määritellään käyttöönotettavan asiakastietojärjestelmän rakenteisen kirjaamisen sisällöt.
- Toteutetaan ammattilaisten valmennus osana rakenteisen kirjaamisen mallia.

Tuotokset: Yhtenäiset kirjaamisoppaat alueelle (huomioiden valtakunnallisten määrittelyt), Ammattilaisten kirjaamisosaamisen vahvistuminen, hoitoon pääsyn ja palveluiden piiriin pääsyn tilastointi parantunut.

Aikataulu: 2024–2025 (Lapin HVA:hn osalta vuonna 2023 osallistuminen valtakunnalliseen THL:n kirjaamisen kehittämistä edistävään verkostoon osallistuu Kansa-koulu 5.0 ja Tulevaisuuden sote-keskushankkeen asiantuntijat)

Kustannusarvio: 204 867 €

Mittarit: kirjaamisoppaat, valmennukset/koulutukset lkm, hoitotakuun seuranta

Työpaketti 2. Rakenteellisen sosiaalityön kehittäminen osana valtakunnallista kehittämistä

Tausta

Rakenteellista sosiaalityötä kehitetään kansallisesti osana sosiaalihuollon kehittämisohjelmaa. Lappi on ollut mukana valtakunnallisissa verkostoissa ja työryhmissä. Lisäksi lapissa on otettu käyttöön yksi rakenteellisen sosiaalityön työvälineistä, sosiaalinen raportointi. Sosiaalisella raportoinnilla nostetaan esiin yhteiskunnallisia ilmiöitä, palvelujärjestelmää koskevia epäkohtia tai palveluiden puutteita. Tiedon pohjalta kehitetään palveluita vastaamaan paremmin ihmisten tarpeisiin. Sosiaalinen raportointi vahvistaa tiedolla johtamisen rakenteita ja nostaa sosiaalityön asemaa yhteiskunnallisessa keskustelussa. Lapissa on vahvistettu rakenteellista sosiaalityötä luomalla rakenteita tiedon tuottamiselle ja tehty toimenpide-ehdotukset tulevalle kehittämistarpeille.

Tavoitteet: Tavoitteena on kehittää rakenteellista sosiaalityötä ja osallistua kansalliseen verkostotyöhön ja valtakunnalliseen mallinnukseen.

Toimenpiteet:

- osallistutaan kansalliseen verkostotyöhön (THL, osaamiskeskukset)
- osallistutaan valtakunnalliseen mallinnustyöhön ja pilotointiin
- Lapin hyvinvointialueelle muodostetaan rakenteellisen sosiaalityön työryhmä, jossa suunnitellaan ja määritellään rakenteellisen sosiaalityön kokonaiskuvaa osaksi päätöksentekoa ja strategiatyötä.

Tuotokset: Lapin rakenteellisen sosiaalityön työryhmä on perustettu. Lappi on mukana valtakunnallisessa rakenteellisen sosiaalityön verkostoissa ja mallintamistyössä.

Aikataulu: 2024-2025

Kustannusarvio: 114 535 €

Mittarit: osallistumisten ja kokousten määrä

4.2.4 Investointi 4: Otetaan käyttöön hoitotakuuta edistävät palvelumuotoillut digitaaliset innovaatiot

Kansalaisten digitaaliset palvelut

Työpaketti 1. Asiakaspalautteen kehitystyö Lapin hyvinvointialueella

Nykytilan kartoituksen pohjalta alueellamme on käytössä kolme eri sähköistä palautejärjestelmää Roidu (Inari, Salla, Pelkosenniemi-Savukoski ky, Kemijärvi), Taplause (Lshp, Muonio-Enontekiö) ja Trimble Feedback (Rovaniemi). Lisäksi osalla kunnista on palautelomake nettisivuilla. Yhtenäinen tapa kerätä asiakaspalautetta puuttuu sosiaali- ja terveystalvueluista Lapin hyvinvointialueella. Saamenkielistä asiakaspalautetta ei tällä hetkellä kerätä erikseen.

Tavoite: Lapin hyvinvointialueella on suunnitelma yhtenäisestä mallista kerätä asiakaspalautetta, jossa on huomioitu saamenkielet ja -kulttuuri.

Toimenpiteet:

- Osallistutaan THL koordinoimaan asiakaspalauteverkostoon/työryhmään
- Tehdään ja suunnitellaan yhteistyössä toimijoiden, esimiesten, palvelualueiden kanssa asiakaspalautteen keräämisen suunnitelma
- Saamenkielisten palveluiden osalta tehdään ja pilotoidaan saamenkielisten palveluiden asiakaspalautteen ja asiakastiedon keräämisen toteuttamissuunnitelma. Pilotointi tapahtuu osana pohjoisen palvelualueen saamenkielisten ja kulttuurinmukaisten palveluiden koordinaatiota ja laadun kehittämistä ja siinä huomioidaan saamelaiden asiakasosallisuus alkuperäiskansana.

Tulokset:

- Suunnitelma asiakaspalautejärjestelmän käyttöönotosta THL:n koordinaatioon pohjautuen
- Saamenkielisten ja kulttuurinmukaisten palveluiden asiakastietoa kerätään toteuttamissuunnitelman mukaisesti ja tieto kytketään osaksi hyvinvointialueen saamenkielisten ja kulttuurinmukaisten palveluiden tiedolla johtamista

Kustannusarvio ja aikataulu:

218 648 eur

- 0,5 suunnittelija (2023–2025) ja 0,5 suunnittelija (saamenkielet ja -kulttuuri) 2023–2025
- tai kokonainen suunnittelija, huomioiden saamenkielet ja kulttuuri

Mittarit: Suunnitelman valmistuminen.

Työpaketti 1.

Kansalaisten etäpalvelut

Työpaketti 1. Zoturin verkkoauttamispalvelun hankinta ja käyttöönotto lasten, nuorten ja nuorten aikuisten mielenterveyspalveluissa

Tavoite: Zoturin tarjoaman verkkoauttamispalvelun käyttöönoton keinoin tarjotaan tarina-auttamisen avulla psykososiaalista tukea lapsille, nuorille ja nuorille aikuisille ja heidän perheilleen. Hankkimalla verkkopohjaisia tarina-auttamisen sisältöjä voidaan tavoittaa kohderyhmiä, joilla on osaamattomuutta hakeutua palveluiden piiriin, puutteellinen toimintakyky tai pitkä jonotilanne tulee esteeksi palvelun saamiselle. Verkkopohjaisen tarina-auttamisen

sisältöjen kautta opitaan rakentamaan yhteys asiakkaisiin uudelleen sekä tuetaan asiakkaan kykyä vastaanottaa apua. **Välitavoite:** tarina-auttamisen apua on haettu 4/2024 mennessä 5000 kertaa. **Lopputavoite:** tarina-auttamisen kautta haettu apua 15 000 kertaa 4/2025.

Tuotokset: Zoturin verkkoauttamispalvelu on pilotoitu ja käyttöä on laajennettu

Toimenpiteet:

- Toteutetaan yhteistyössä lasten, nuorten ja nuorten aikuisten mielenterveyspalveluiden kehittämisprosessin kanssa (Investointi 1, työpaketti 2)
- Pilotin suunnittelu, markkinointi ja käynnistäminen
- Pilotin arviointi
- Käyttöönnoton laajentamisen suunnittelu
- Laajentamisen toteutus

Aikataulu: Vuonna 2023 pilottipalvelualueen valinta, pilotin valmistelu ja käynnistäminen; vuonna 2024 käytön laajentaminen ja vakiinnuttaminen; vuonna 2025 käytön laajentaminen ja vakiinnuttaminen

Kustannusarvio: Zoturin hankinta 156 572 eur (3 vuotta)

Mittarit: Pilotin toteutuminen, Palvelun käyttö lkm, palveluihin ohjautuminen (Pyydä-apua palvelu, chat)

Työpaketti 2. DentView omahoitojärjestelmän hankinta ja käyttöönotto suun terveydenhuollossa

DentView -omahoitojärjestelmä antaa organisaatiolle mahdollisuuden skaalata ehkäisevän hoidon tarjonta kaikille ikäryhmille spesifeillä ohjelmapoluilla. Virtuaalisen omahoidon ohjauksen antaminen DentView laitteella säästää henkilöstön työaikaa ja mahdollistaa nopeamman hoitoon pääsyn. Ehkäisevällä hoidolla on suuri merkitys Covid-19-pandemian aiheuttamissa hoitoon pääsy ongelmissa. Lisäämällä ehkäisevää hoitoa ja sen laatua pystytään vaikuttamaan asiakkaiden hoidon tarpeen tiheyteen ja ehkäisemään sekä pysäyttämään uusia alkavia suun sairauksia. Haasteenamme ovat resurssit, mutta DentView:n digitaalisin keinoin annettava ehkäisevä hoito motivoi tutkitusti potilaita kohti parempaa suun omahoitoa.

Lisäksi ilman henkilöresursseja on mahdollista skaalata julkisella puolella tarjottava suun terveyden omahoidon ohjaus kattamaan kaikkia ikäryhmiä ja siten saavuttaa tulevaisuudessa kustannussäästöjä vähenevän invasiivisen hoidontarpeen vuoksi. Ehkäisevän hoidon aika voidaan antaa ilman henkilöresursseja potilaan itsenäisesti suoritettavaksi hoitolassa. Aika sisältää esimerkiksi konkreettisia virtuaalisesti suoritettavia harjoitus ja lankaus -harjoituksia. Lisäksi yleisterveyden puolella esimerkiksi leikkausta odottavat potilaat voivat suorittaa omahoidon ohjauksen ennen valmistavaa käyntiä sairaalassa.

Tavoite: Tavoitteena on ottaa DentView omahoitojärjestelmä käyttöön yhdessä hammashoitolassa jokaisella neljällä palvelualueella. **Välitavoite:** Omahoitojärjestelmät ovat käytössä 2023 lopussa **Lopputavoite:** Käyttäjämäärä 1100/vuosi neljällä hyvinvointialueella.

Toimenpiteet: käyttöönnoton suunnittelu ja valmistelu, palvelun markkinointi, ennaltaehkäisevien prosessien läpikäynti, omahoitojärjestelmän käyttöönotto

Tuotokset: DentView-omahoitojärjestelmä on käyttöönotettu neljässä hammashoitolassa

Aikataulu: Vuosina 2023–2024 DentView-omahoitojärjestelmän hankinta ja järjestelmän käytön vakiinnuttaminen osaksi hammashoitoloiden ehkäisevän hammashoidon prosesseja

Kustannusarvio: 91 040 €, hankinta, asennus ja ylläpitokulut

Mittarit: omahoitoyksikön käyttö lkm, ennaltaehkäisevän hoidon toimintaprosessit on uudistettu

Työpaketti 3. Terveyskylä (tekninen työ)

Terveyskylän kansallisessa käytössä olevien palveluiden ja kaikkia hyvinvointialueita palvelevien teknisten muutosten toteuttamiseksi Pohjois-Savon ja Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueet hakevat Terveyskylä 3.0- ja Omapolku 3.0- välttämättömien IT-muutosten toteuttamiseen rahoitusta. Lapin hyvinvointialue on mukana yhteishankkeissa aiesopimuksella.

Tavoite

Terveyskylä 3.0. Terveyskylän kansalaisille ja ammattilaisille suunnattujen sisältöjen ja palveluiden – mukaan lukien itsehoito-ohjelmat – sisällönhallinta- ja julkaisujärjestelmän sekä niihin liittyvien jakelukanavien uudistaminen, jotta ko. digipalvelut voidaan istuttaa osaksi hyvinvointialueiden portaaleja ja räätälöidä osaksi hyvinvointialueen palvelupolkuja. Palvelut ovat innovatiivisesti eri käyttötarkoituksiin skaalautuvia ja niiden kansallinen jakelumalli on olemassa.

Omapolku 3.0 yhteiskäyttöiset digipalvelupolut: Toteutetaan Terveyskylän Omapolku-digipolkuovelluksen välttämättömät IT-muutokset, jolla varmistetaan perus- ja erikoistason terveydenhuollon sekä jatkossa sosiaalityön yhteiskäyttöisten digipolkujen tekniset edellytykset kuten asiakkaan suostumus ja eri organisaation ammattilaisten keskinäinen työnjako. Integroitujen palveluketjujen avulla voidaan seurata digipalvelun vaikuttavuutta koko palveluketjussa sekä mahdollistaa tutkimukseen perustuvan näyttö digipalveluiden vaikuttavuudesta asiakkaan, ammattilaisen ja palvelutuottajan näkökulmista. Palvelut ovat innovatiivisesti eri käyttötarkoituksiin skaalautuvia ja niiden kansallinen jakelumalli on olemassa.

Toimenpiteet:

- Teknisten rajapintojen ja toimivuuden varmistaminen
- Integraatiotarpeiden selvittäminen (mm, tietojohdaminen), integraatioiden toteuttaminen
- Digihoitopolkujen kopiointi
- Etäpalvelun integrointi (Teams)

Tuotokset: Tarvittavat tekniset työt on toteutettu; Terveyskylän sisällönhallinta ja julkaisujärjestelmä on uudistettu, Omapolku digipolkuovelluksen IT-muutokset on toteutettu

Aikataulu: 2023

Kustannusarvio: 100 000 €

Mittari: Toteuma

Työpaketti 4. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen palvelukonseptin monialaisia digitaalisia ratkaisuja

Tavoite: Tavoitteena on hyvinvointilähetetoiminnan sujuvoittaminen ja tehdä siitä käyttäjystävällisempi Virtu-ympäristössä (mm. käytettävän termistön yhdenmukaistaminen, tiettyjen prosessivaiheiden poistaminen ja yksinkertaistaminen jne). Hyvinvointiläheteprosessi toimii ekollega – virtu ympäristössä. Lähetteet laaditaan ekollegassa, josta ne siirtyvät virtuu. Ekollegaan muodostetaan kutakin lähipalvelualueita varten oma ”aluejono”. Niiden kautta tehdyt hyvinvointilähetteet ohjautuvat työpaketin 3 yhteydessä kuvatuille hyvinvointilähetetoiminnan koordinoivista vastaaville kollektiivin tahoille. Monissa tapauksissa lähetteen saanut henkilö ohjataan jonkin järjestön toiminnan piiriin, rinnalla kulkijaa tarvitseville henkilöille etsitään linkkihenkilöt. Lähipalvelualuekoordinaattorit tukevat kollektiivin toimijoita tässä ohjaustyössä. Nykyisen hyvinvointilähetteen hyvinvointiläheteprosessin rinnalle tuodaan mallit, joilla asiakkaalla on myös mahdollista sopia tapaaminen suoraan toimintaan tai kohtaamispaikalle.

Digi- ja väestötietoviraston ja lähellä.fi verkoston kehittämistyön tavoitteena on saada aikaan tekninen integraatio, jonka myötä lähellä.fi verkkopalveluun syötetyt tiedot siirtyvät rajapinnan kautta suoraan palvelutietovarantoon. Sieltä toimijat voivat hakea tietoja rajapinnan kautta omiin palveluihinsa. Lapin hyvinvointialueen palvelutarjottimessa käytetään palvelutietovarantoa palveluiden näyttämiseksi tarjottimella. Järjestötieto on siis jatkossa saatavissa saman rajapinnan kautta kuin tiedot julkisen sektorinkin palveluista. Palvelutarjottimen kehittämiseen tulee

kustannuksia auditoinnista ja käännöstöistä (saamenkielet). Välitavoite vuonna 2024 Virtun teknisten muutostöiden myötä saavutettavuus parantanut, mikä mahdollistaa toiminnan käyttöönoton laajentumisen. Lopputavoite vuonna 2025 hyvinvointilähete otettu käyttöön kaikissa kunnissa. Välitavoite vuonna 2024: Auditointi ja käännöstötyöt toteutettu. Lopputavoite vuonna 2025: Julkisen sektorin palvelutarjottimet pystyvät esittämään omilla alustoillaan tietoa, joka on ilmoitettu Lähellä.fi:ssä.

Toimenpiteet: Kerätään käyttäjäkokemukset ja palautteet, joiden pohjalta tehdään Virtuun tarvittavat tekniset muutostyöt; käynnistetään auditointi ja käännöstötyöt

Tuotokset: Hyvinvointilähete toiminto käyttäjäystävällisempi ja helppokäyttöisempi. Kutakin lähipalvelualueita varten on oma aluejono läheteiden laatimista varten. PTV tiedon lisäksi myös järjestöjen pimentoon jäävät lyhytkestoiset toiminnot ovat näkyvillä rajapintaratkaisujen avulla. Julkisen sektorin palvelutarjottimet pystyvät esittämään omilla alustoillaan tietoa, joka on ilmoitettu Lähellä.fi:ssä.

Aikataulu (2023-2024): Hyvinvointilähete/Virtu: käyttäjäkokemusten ja palautteen kerääminen, tekniset muutostyöt, auditointi ja käännöstötyöt. Teknisten muutostöiden käynnistäminen 2023 aluejonojen muodostamiseksi, ja 2024 muita käytettävyyttä parantavia toimenpiteitä. (Arvioidaan DigiFinlandin kehittämän hyte-palvelutarjottimen Tarmoa.fi käytettävyyttä läheteikäytäntöjen tekniseen toteutukseen). Tarmoa.fi pilotoidaan keväällä 2024 ja arvioidaan toimiiko se Lapissa vai jatketaanko oman, virtu.fi -palvelun käyttöä.

Kustannukset

- Virtun tekniset muutostyöt 20 000 euroa
- Auditointi (3 000 €) ja käännöstötyöt (17 000 €) hyvinvointialueen palvelutarjottimelle, joka käyttää palvelutietovarantoa palveluiden näyttämässä

Mittari: Toteuma

Ammattilaisten digitaaliset järjestelmät

Työpaketti 1. Etävastaanotot ja -tapaamiset toimintamallin käyttöönotto (mm.Teams + muut)

Tausta ja tarve

Etäpalveluratkaisut Lapissa –kyselyn (2021) tuloksena oli, että alueella on käytössä 49 etäpalveluratkaisua. Soterakenneuudistus Lapissa-hankkeessa (2020-2021) arvioitiin asiantuntijapalveluna laajasti asiakaskäytössä olevat sovellukset tietoturvan ja -suojaan, käytettävyyden ja integraatioiden osalta. Teams arviointiin soveltuvan hyvin käyttötarkoitukseen.

Etävastaanottojen ja -tapaamisten määrä kasvoi Lapissa voimakkaasti korona pandemian myötä. Lapin hyvinvointialue tarvitsee kansalaisten etäpalveluiden tuottamiseksi ammattilaisille tietoturvallisesta, käyttäjäystävällisen ja ketterän etävastaanottoratkaisun, joka olisi käytävissä koko HVA:n alueella. Lapin hyvinvointialue on sitoutunut Microsoft Office 365 käyttöönottoon henkilöstön osalta, joten Teams on keskeinen järjestelmä etäpalveluiden ja -vastaanottojen toteuttamiseksi niissä palveluissa, mihin se on soveltuva.

Tavoite: Lapin hyvinvointialueella otetaan sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisten ja asiakkaiden välisissä etätapaamisissa käyttöön teams (perus- ja erikoispalveluissa). Välitavoite vuonna 2024: sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaiset ovat koulutautuneet etävastaanottojen toimintamalliin ja osa on pilotoinut teams-yhteydellä etätapaamisia. Lopputavoite vuonna 2025: Etätapaamisten määrä on kasvanut ja käyttöönotto vakiintunut.

Toimenpiteet:

- Määritetään ja toteutetaan Teams-integraatiot tarvittaviin järjestelmiin esim. Virtu.fi -palveluportaaliin, ekollegaan ja tarvittaviin asiointialustoihin (esim. Terveyskylän digihoitopoluille)

- Suunnitellaan tiedonkeruu palveluista sekä tiedon integrointi Lapin hyvinvointialueen tietoaaltaseen
- Kuvataan asiakkaan palvelupolku, laaditaan yhtenäinen ohjeistus asiakkaiden käyttöön sekä mahdollistetaan tukipalvelun käyttö teknisen ongelmien varalta. Asiakkaan palvelupolkuun voi liittyä esi- tai seurantatietojen ja oirearvioiden täyttämistä palvelun toteuttamiseksi.
- Suunnitellaan ja toteutetaan ammattilaisten valmennus osana mallin jalkauttamista. Ammattilaisten valmennuksessa otetaan huomioon saamenkielisten ammattilaisten tarve saada valmennusta.
- Jalkautetaan toimintamalli suunnitellusti eri palveluihin

Tulokset: Lapin hyvinvointialueella on käytössä asiakkaiden ja ammattilaisten välillä helppokäyttöiset etäyhteydenpitokanavat.

Kustannusarvio: 274 370 €

- 1 henkilöresurssia toimintamallin viimeistelyyn ja mallin jalkauttamiseen vuosille 2023-2025
- Palvelumuotoilu asiakkaan palvelupolkumallin kuvaamiseksi joko ostopalveluna tai HVA:lta tuotettuna
- Ostopalveluna toteutettavat integraatiot Teamsiin tai muihin järjestelmiin (eri alustat ja järjestelmät) ja tietoaaltaseen noin 80 000 €

Mittarit: Seurataan ja arvioidaan palveluiden käytön määriä, muutosta sekä kerätään palautetta. Sähköisesti sosiaali- ja terveyspalveluissa asioineiden määrää (%) seurataan kansallisesti. Kansallinen tavoite on 35 prosenttia ja Lapin tilanne vuonna 2020 oli, että 27,3 prosenttia Lapin 20-vuotta täyttäneistä on asioinut sähköisesti sosiaali- ja terveyspalveluissa. Indikaattorin lopputavoite 9/2024-2/2025 aikavälille on 30%, jolloin Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos tekee kansallisen TerveSuomi –tiedonkeruun.

Työpaketti 3 Ammattilaisten ekollega.fi -portaalin kehittäminen vastaamaan Lapin hyvinvointialueen ammattilaisten tarpeita

Lapissa sosiaalihuollon ammattilaisilla on asiantuntijasivusto, johon kootaan ammattilaisten materiaalia (mm. menetelmät, lastensuojelu, asiantuntijat) lisäksi ammattilaisilla on mahdollisuus konsultaatioon eri substanssialoihin liittyen (mm. vammaispalvelut, lastensuojelu)

Tavoite: Tavoitteena on, että ekollega.fi-sivusto valmistellaan vastaamaan Lapin hyvinvointialueiden ammattilaisten tarpeita. Välitavoite vuonna 2023: ekollegan materiaalipankissa on sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisille käytössä aikuissosiaalityön käsikirja, heikommassa ja haavoittuvassa asemassa olevien asiakasryhmien hoito- ja palveluketjuista on osa julkaistu, ammattilaisten tiedonsiirtojen määrä on kasvanut 10%, Vuonna 2024: ammattilaisten välinen tiedonsiirto ja konsultaatiomäärät ovat kasvaneet 10%, julkaistujen hoito- palveluketjujen määrä on lisääntynyt. Lopputavoite 2025: Heikommassa asemassa olevien asiakasryhmien osalta hoito- ja palveluketjut on julkaistu ekollega.fi sivustolla.

Toimenpiteet:

- Määritetään ja toteutetaan integraatiot tarvittaviin järjestelmiin ja asiointialustoihin (esim, Lapin hyvinvointialueen Kaltio, Terveystieteiden, Investointi 2 hyvinvointilähete)
- Kootaan Investointi 1 heikommassa asemassa olevien asiakasryhmien materiaalit ammattilaisten sivustolle (aikuissosiaalityön käsikirja, lastensuojelun materiaalit, neopsy-klinikan materiaalit ja konsultaatiomahdollisuudet ammattilaisten välillä)
- Lapin hyvinvointialueiden 4 palvelualueen yhteisten työntekijöiden virtuaalinen työskentelyalusta, missä mahdollistetaan tiedonsiirto ja yhteydenpito sekä teams- sähköinen ajanvaraus (chat, teams-etäyhteydenmahdollisuus, elatusapulaskuri) ammattilaisten välillä (alueella on esim. yhteinen lastenvalvoja, tiedonvälitys ja konsultaatio)
- Hyvinvointiläheteen laajentaminen eri palvelualueille Lapin hyvinvointialueella; ammattilaisilla mahdollisuus tehdä hyvinvointilähete asiakkaasta linkkihenkilölle (Investointi 2)

Tulokset: Lapin hyvinvointialueella sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisilla on käytettävissä ekollega-sivusto joka toimii materiaalipankkina, konsultaatioalustana ja yhteydenpito- ja tiedonsiirtoalustana eri ammattilaisten välillä.

Kustannusarvio: 224 370 €

- 1 suunnittelija 2023-2025
- asiantuntijapalveluiden osto (konfigurointi eri järjestelmiin ja alustoihin) 30 000

Mittarit: Seurataan eri palveluiden käyttömääriä

5 Vaikutukset ja vaikuttavuus

5.1 Vaikutukset ja vaikuttavuus päätavoitteittain

Tavoite 1: Hankkeessa kuvataan ja otetaan käyttöön heikoimmassa ja haavoittuvassa asemassa olevien asiakas- ja potilasryhmien keskeisimmät hoito- ja palveluketjut. Kuvaukset sisältävät monialaisen yhteistyön mallit, ennalta ehkäisevät toimintamallit, hoidon porrastuksen sekä ohjeet ammattilaisille työn tueksi. Muutostyötä tehdään yhtä aikaa uuden organisaation käynnistyessä ja toimintamallien sopimisessa ovat keskeisessä roolissa hyvinvointialueen toimialajohtajat, vastuualuejohtajat ja palvelupäälliköt sekä heidän valitsemansa asiantuntija. Yhteinen työskentely tukee palvelualueiden esimiesten toimintaa ja yhteistyötä sekä yhteisten toimintalinjausten muodostumista sekä eri palvelualueiden välistä yhteistyötä. Toimintamalleista sopiminen tukee hyvinvointialueen strategian toimeenpanossa. Yhdenmukaiset hoito- ja palveluketjut sekä toimintamallit turvaavat hoidon ja palvelun piiriin pääsyn nopeutumisen sekä hoidon jatkuvuuden.

Tavoite 2: Palveluita kehitetään yhteisesti sovittujen hoito- ja palveluketjujen mukaisesti ja samalla otetaan tuetusti käyttöön vaikuttaviksi todettuja sosiaali- ja terveydenhuollon toimintamalleja. Henkilöstön monialainen yhteistyö kehittyy ja osaamisen vahvistuu, asiakkuuksia tunnistetaan entistä paremmin ja varhaisemmassa vaiheessa. Vaikuttaviksi todettujen toimintamallien mukainen toiminta edistää myös palveluiden vaikuttavuutta, ennalta ehkäisyä, kuntoutumista

Tavoite 3: Digitaalisten palveluiden laajentamisella ja kehittämisellä turvataan monikanavainen asiointi matalalla kynnyksellä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluihin. Asiakkaiden palveluihin ohjautuminen paranee, yhteydenotto ja avun saanti helpottuu.

Tavoite 4: Palveluiden yhtenäisiä seurantamittareita, sosiaali- ja terveydenhuollon kirjaamista, rakenteellista sosiaalityötä kehittämällä sekä ennaltaehkäisevää tietoa tuottamalla mahdollistuu hyvinvointialueen palveluiden toimivuuden seuranta ja arviointi (hoitotakuun seuranta) sekä asiakkaiden palveluiden yhtenäistäminen.

5.2 Ihmisiin kohdistuvien vaikutusten ennakoarviointi

Hankkeen toimenpiteet vaikuttavat eri ihmisryhmiin. Hankkeen kohderyhmänä ovat Lapin alueella heikossa ja haavoittuvassa asemassa olevat asiakas- ja potilasryhmät, (kohderyhmäkuvaus luvussa 2), joihin hanke vaikuttaa. Hankkeen tavoitteissa ja toimenpiteissä huomioidaan ja tunnistetaan kohderyhmien erilaiset lähtökohdat, tilanteet, tarpeet ja kokemukset. Toiminnassa huomioidaan saamelaiset alkuperäiskansana ja sen myötä tarvittava yhteistyö Saamelaiskäräjien kanssa.

Toimintamallien kehittämisessä huomioidaan yhdenvertaisuus ja saatavuus. Lapin alueella yhdenvertaisuuteen ja saatavuuteen vaikuttavia asioita ovat mm. välimatkat, palvelujen saatavuus, saamen kieliin liittyvät kysymykset. Näiden asioiden tunnistaminen ja huomioiminen hankkeen toimenpiteissä edistää yhdenvertaisuuden ja saavutettavuuden toteutumista. Toimenpiteiden saavutettavuudessa huomioidaan myös fyysiset, tiedolliset, taidolliset ja turvallisuuteen liittyvät esteet. Hankkeen toimenpiteissä huomioidaan digipalveluiden katveeseen jäävät ryhmät. Digitaalisten palveluiden kehittämisessä toimenpiteet tukevat palveluiden yhdenvertaista saatavuutta ja saavutettavuutta.

Hankkeen käynnistyessä toteutetaan tarkempi arviointi ihmisiin kohdistuvista vaikutuksista ja vaikutuksia arvioidaan säännöllisesti muun arvioinnin yhteydessä. Vaikutusten arvioinnissa hyödynnetään ”Vaikutusten ennakoarvioinnin taulukkotyökalua”, ja vaikutuksia arvioidaan kaikkien investointien osalta. Arvioinnin tuloksia ja johtopäätöksiä käydään läpi mm. ohjausryhmässä ja kehittäjäasiakastapaamisissa. Tuloksia peilataan myös hyvinvointialueen strategiaan painopisteisiin.

6 Rajaukset muihin kehittämishankkeisiin

Hanke tekee tiivistä yhteistyötä Tulevaisuuden sote-keskus Lapissa, Ikäystävällinen Lappi, Lapin hyvinvointialueen ICT sekä sosiaalialan osaamiskeskusten Kansa-Koulu5 –hankkeiden kanssa. VASA2 ja sote-keskushankkeella on sama hankejohtaja, jotta vältetään päällekkäisiltä kehittämistoimilta. Digitaalisten palveluiden kehittämisessä tehdään yhteistyötä Lapin ICT-hankkeen ja YTA-alueen digitaalisten kehittäjien kanssa (elatusapulaskuri, matkapalvelukeskus). Kirjaamisen kehittämistyössä hyödynnetään alueella Kansa-Koulu -hankkeen valmennuksia ja materiaaleja.

7 Hankkeen hallinnointi

7.1 Hankkeen henkilöresurssit, toimijat ja organisoituminen

Hankkeen hakija ja hallinnoija on Lapin hyvinvointialue. Lapin hyvinvointialueen organisointi on kesken, mutta yhteisesti on sovittu, että hankkeen johtaminen on Lapin hyvinvointialueen tutkimus- ja kehittämistoimialan alla. Hankkeen vastuuhenkilönä toimii tutkimus- ja kehittämistoimialueen toimialajohtaja. Hankkeen käytännön koordinoinnista ja hallinnoinnista vastaa Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus. Lapin toimialajohtajien vastuulla (sosiaalijohtaja ja terveysjohtaja) on sisällinen ohjaus ja tuki, jotta hanke etenee hyvinvointialueen strategisten linjausten mukaisesti.

Hankkeeseen palkataan hankejohtaja, joka toimii samalla meneillään olevan tulevaisuuden sote-keskushankkeen hankejohtajana. On tärkeää, että hankkeita vetää sama hankejohtaja, jotta vältetään päällekkäisiltä toimilta ja hankkeet toimivat yhteistyössä toisiaan tukien. Asiantuntijoita resurssoidaan investoinneittain seuraavasti; investointi 1 50 htv, investointi 2 14 htv ja , Investointi 3 4 htv ja Investointi 4 8 htv.

Investointi 2 osatoteuttajia ovat: 1) Lapin ammattikorkeakoulu, jonka rooli on kouluttaa ja toteuttaa mentoroinnin mallinnus, 2) Lapin yliopisto kehittää hyvinvointijohtamisen kypsyys- ja analyysityökalun, 3) Sosiaali- ja terveys-turvayhdistys kouluttaa järjestöjä ja kehittää lähellä.fi palvelutarjotinta ja 4) Lapin poliisi: tukee Arjen turvan toimintamallien implementoinnissa.

Hankkeessa on mukana Saamelaiskäräjät, jonka kanssa on tehty 9§ mukaiset neuvottelut ennen hankkeen jättämistä STM hakuun. Saamelaiskäräjillä on edustajat ohjausryhmässä.

Hankkeelle perustetaan ohjausryhmä, jossa on kattava edustus alueen järjestämisvastuullisista toimijoista sekä keskeisistä sidosryhmistä.

7.2 Hankkeen kustannukset

Pilari	Investointi	Osa-alue	Kustannukset, €
Pilari 3		Työkyky	0 €
Pilari 3		IPS-Sijoita ja valmenna	0 €
Pilari 4	Investointi 1	Heikossa tai haavoittuvassa asemassa olevien asiakas- tai potilasryhmien hoito-, kuntoutus- tai palveluelan purku ja hoitoon ja palvelujen piiriin pääsyn parantaminen	4 860 769 €
Pilari 4	Investointi 1	Erikseen määriteltyjen digitaalisten toimintamallien käyttöönotto ja jalkauttaminen	681 230 €
Pilari 4	Investointi 2	Hyvinvoinnin, terveyden ja arjen turvallisuuden edistäminen ennaltaehkäisevällä ja monitoimijaisella yhteistyöllä	2 020 000 €
Pilari 4	Investointi 3	Kirjaamiskäytäntöjen kehittäminen	204 867 €

Pilari 4	Investointi 3	Rakenteellisen sosiaalityön kehittäminen	114 535 €
Pilari 4	Investointi 3	Vaikuttavuusperusteisuuden ja tiedolla johtamisen kehittäminen	0
Pilari 4	Investointi 3	Kansallisen vaikuttavuuskeskuksen pilotointi	0
Pilari 4	Investointi 3	Kustannusvaikuttavuus osaksi suosituksia	0
Pilari 4	Investointi 4	Kansalaisten digitaaliset palvelut	606 260 €
Pilari 4	Investointi 4	Ammattilaisten digitaaliset järjestelmät	498 740 €
Pilari 4	Investointi 4	Johtamisen ratkaisut	0
Pilari 4	Investointi 4	Uudet digitaaliset innovaatiot	0

7.3 Viestintä

Hankkeelle on laadittu viestintäsuunnitelma. Viestinnän ensisijaisiksi kohderyhmiksi on määritelty ne asiakas- ja potilasryhmät, joita hankkeen kehitys koskee; asiakkaiden ja potilaiden omaiset tai läheiset sekä alueella toimivat ammattilaiset ja asiantuntijat yksilö- ja organisaatiotasolla. Johtavana viestinnällisenä tavoitteena on hankkeen toimenpiteiden ja etenemisen läpinäkyvyys ja ajankohtainen tiedottaminen. Tavoitteena on lisäksi ylläpitää hankkeesta myönteistä kuvaa ja osallistaa sidosryhmiä kommenttien ja palautteen kautta. Viestintä seuraa hankkeen edistystä ja raportoi sen oleellisista aikaansaannoksista. Viestintä toteutetaan ensisijaisesti eKollega.fi -verkkosivun kautta, jonka sisällöt jaetaan organisaation sosiaalisen median kanaviin. Asiantuntijoita ja osallisia kutsutaan tapahtumiin pääasiassa sähköpostitse, ja muun organisaation tapaan sisäinen viestintä hoidetaan sähköpostin ja Microsoft Teamsin avulla.

Viestinnästä vastaavat kaikki hankkeen työntekijät. Keskeisessä roolissa on hankkeen viestintäkoordinaattori, joka suunnittelee ja laatii sisältöjä sekä avustaa asiantuntijoita sisällöntuotannossa. Saamenkieliseen viestintään hanke saa tukea Lapin hyvinvointialueen saamenkielisiltä kielityöntekijöiltä.

7.4 Seuranta ja arviointi

Seuranta- ja arviointimittarit on kuvattu työpaketeissa ja niitä täsmennetään hankkeelle laadittavassa arviointisuunnitelmassa. Arviointisuunnitelman laaditaan hankkeen käynnistyessä ja sen laadinnassa hyödynnetään kansallista ohjausta.

Hankkeen edistymisestä raportoidaan hankesalkku-palvelussa ja arviointituloksia julkaistaan Innokylässä. Lapin hyvinvointialueella hankkeen edistymisestä raportoidaan hankkeen ohjausryhmälle sekä hyvinvointialueen johdolle sekä keskeisille yhteistyökumppaneille.

7.5 Riskit ja niihin varautuminen

Taulukkoon on kuvattu riskit, niiden todennäköisyys, toimenpiteet riskien vähentämiseksi ja vastuutaho. Riskien arvioiminen ja tunnistaminen on osa hankkeen kokonaisarviointia. Riskianalyysejä toteutetaan hankkeen aikana hankesalkkuraportointien yhteydessä.

Riskin kuvaus	Todennäköisyys (1 – 5)	Vaikutus (1 – 5)	Riskipisteet (todennäköisyys x vaikutus)	Toimenpiteet riskin vähentämiseksi	Vastuutaho
Osaavan henkilöstön rekrytointi ja sitouttaminen hanketyöhön.	4	3	12	Toteutetaan rekrytointi huolella ja hyödynnetään alueen osajia. Panostetaan perehdyttämiseen, tukeen ja sitouttamiseen.	Hallinnoija ja osatoteuttajat.

Aikataulu ja toimenpiteet eivät toteudu suunnitellusti	2	3	6	Laaditaan tarkennettu toimintasuunnitelma, jossa tavoitteet pilkottu pienempiin ja konkreettisiin osiin. Jatkuva seuranta, arviointi.	Hallinnoija, hankehenkilöstö, ohjausryhmä.
Kustannukset ja talous: Hankebudjetti ei ole riittävä.	3	3	9	Laaditaan tarkennettu toimintasuunnitelma ja konkretisoidaan toimenpiteet. Säännöllinen kustannusten seuranta ja ennakointi.	Hallinnoija ja osatoteuttajat.
Sidosryhmien ja verkostojen sitoutuminen hankkeen toimenpiteisiin on heikko.	3	3	9	Osallistetaan sidosryhmät ja verkostot mukaan hankkeen eri vaiheisiin. Jatkuva viestintä ja avoin vuoropuhelu alueen eri toimijoiden kanssa.	Hanketoimijat ja ohjausryhmä.
Hyvinvointialueen henkilöstön vähäiset resurssit osallistua kehittämistyöhön.	3	2	6	Hyvinvointialueen keskeisimmät henkilöt mukana hankkeen valmistelussa. Panostetaan sitouttamiseen ja kehittämismyönteisyyteen	Hallinnoija ja hankehenkilöstö.
Hankkeen toimenpiteiden ja tulosten vaikuttavuus jää vähäiseksi tai ontuu.	3	2	6	Tarkennetussa toimintasuunnitelmassa tulokset konkretisoidaan ja niille asetetaan seuranta- ja mittarit. Toimenpiteitä ja tuloksia arvioidaan, seurataan ja mitataan koko hankekauden ajan	Hankehenkilöstö, ohjausryhmä.